

www.e-rara.ch

**Amphitheatrum aeternae providentiae divino-magicum,
christiano-physicum nec non astrologo-catholicum adversus veteres
philosophos, atheos, epicureos, peripateticos et stoicos**

Vanini, Giulio Cesare

Lugduni, 1615

Stiftung der Werke von C.G.Jung, Zürich

Shelf Mark: Online

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-8966>

[Exercitatio prima. - Exercitatio X.]

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

IVLII CÆSARIS

VANINI

AMPHITHEATRUM

PROVIDENTIÆ ÆTERNÆ,

ADVERSUS VETERES

Philosophos.

EXERCITATIO PRIMA.

Probat Deum esse.

Motu, scribit Auerrois, accipit philosophus cognitionem hanc: Deus est. perabsurdè tamen, non enim primi mobilis motor Deus est; siquidem primum mouens finitum est essentiæ circumscriptione, & finitum potentia: comprehendi namque potest intellectione ubi sit, atque ubi non sit: præterea ex eiusdem Auerrois opinione in tercio de Anima, ipsa intelligentia, cuius vi primum rotatur Coelum, habet aliquid simile materiæ, & aliquid simile formæ. Deus autem simplex est, ut idem testatur ibi. com. 5.

A

2 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
& 5. Metaph. com. 21. hinc asserit & rectè sa-
né, in Deo nihil in potentia, sed in actu om-
nia: in prima verò intelligentia est aliquid
simile potentiæ: actio namque crastinæ re-
volutionis nondum in actu est. Insuper cum
in Deo non sit tempus, sed ipse dominus
tēporis, quovis principio nobis vel cognito,
vel incognito priore nullo modo est in eo,
vel priùs, vel posteriùs. at in prima intelli-
gentia est, eius enim actio est cum tempore,
& finita secundùm partes: omne autem fini-
tum habet aliquid quod est in actu, & ali-
quid quod est in potētia, ergo aliquid priùs,
& aliquid posteriùs. quare diuinus Aristo-
teles in decimo supremæ Philosophiæ dixit
cælestia corpora habere potentiam in vbi.
non igitur intelligentia habet in actu mo-
tum illius vbi, qui nondum factus est. nam
tamen à tempore non continetur, simul ta-
men existit cum ipso: quod pertinet ad eam,
quam exercet motionem. non igitur Deus
est intelligentia illa prima, primum orbem
mouens, sed aliud quiddam supra, & extra
omnem motum: quare etiam si naturali in-
dagatione deuenero ad motorem primum,
non dum intelligam per motum Deum esse:
sed inuestigatione transnaturali hunc ad
modum: omne ens aut est à se, aut ab alio.
omne

omne ens aut est finitum, aut infinitum. nullum ens finitum à se. prima intelligentia finita: igitur non à se. finitam esse per ipsam demonstramus actionem, quæ tum vna, tum finita est: non quidem tempore, sed potestate, atque officio: itaque & primam cognosco, & cognosco nō esse Deum: neque enim eius motus omnium rerum effector est. at Deus omnium effector: quocirca satis patet, non per motum, sed per primas entis partitiones, à nobis cognosci, Deum esse. & necessaria quidem demonstratione, nam omne ens aut est æternum, aut tēporarium, si in tempore, ergo habuit initium; non potuit igitur se ipsum producere, fuisset enim antequam esset. cumque entium exordium perspiciamus, oportet concedere ens æternum, à quo ducant originem, aliàs non esset æternum ens, sed aliquando inchoatum. & sic nihil esset, atqui nihil esse est impossibile, ergo & ens æternum non esse pariter impossibile est. ens igitur æternum esse necessarium est. sed syllogismus ratiocinationem nostram faciet dilucidiolem: omnis existentia entis initiati necessariò ex probatis supponit ens æternum. sed ens principiatum est, ergo & de necessitate ens æternum. hoc autem communi vocabulo Deum dicimus.

4 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
Deum igitur esse necessarium est.

Entium verò partitionem à me fortassis lector exigit subtiliorem: accipiat, non scholasticam, sed diuino-magicam, seu caballisticam: neque ex Pythagoreis desumptam numeris, illustrius namque meditamur opus: illi cùm septenarium numerum miris extollerent laudibus: non animaduenterunt, præter alias nobilitates, illud quoque à natura obtinuisse, vt limes esset, ac terminus numerorum inferiorum. Sicuti nouenarius omnium summus, ac perfectissimus, cæteros omnes arcet, ac continet. neque ab vlllo, nisi ab vnitæte augeri potest, vt denarius fiat, qui est omnium vltimus. Vnitatis igitur omnipotentiam quandam celebramus, tum quia est principium omnium numerorum: tum quia est finis. claudit namque nouenarium, in quo sunt omnes species, ac proportionēs quantitatis, tam primariæ, quàm consequentes, seu resultantes. longitudo, latitudo, profunditas, perfectum, imperfectum, diuisibile, indiuisibile, trigonum, cubum, oblongum, varilaterum, æqualitas, inæqualitas, absolutum, comparatum, simplex, multiplex, simile, diuersum. In specie verò duplicitas, sesquilaterum, triplicitas, sesquitertium, quadruplicitas, superpartiens. Est autem vnitas principium, & formale,

male, & materiale, & efficiens, & finis. Mathematicam esse nemo dubitat: efficiens est, quippe principium creans numerum: finis quoque est, quia conueniunt omnes vnitates, vt vnus sit numerus, & omnis numerus sicut inchoatur, ita & terminatur ab vnitatem. Forma est, quia ipsa addita variat speciem, & affectum speciei, par, impar. Nouenarius igitur cum ab alio numero non claudatur, & alios ipse complectatur, mundi machinæ similis est, quæ omnes in se partes continet: ipsa ab vnitatem finitur: qui Deus est: idem illius æque principium, ac finis. Diuidamus ergo nouenarium in partes duas. quod non solum ante Iulium Cæsarem factum non est, sed ne fieri quidem posse ratio clamat imparitatis. At enim uerò mundus cum duas in partes diuidatur, inferas, & supernas: in ipso quoque numero nouenario, quem mundi imaginem esse dicebamus, aliqua diuisionis ratio excogitanda est. potest igitur sic. Ablegata ab hac partitione ipsa vnitatem, quæ refert illud vnū verè τὸ πᾶν. verum principium à nullo comprehensum, vel inclusum. Nouenarius, qui citra eam est, per suas multiplicationes cumulatus, in duo sectilis est. ita vt in bina vicena septena diuisus, prioris æqualitatis finem habeat septenarium: posterioris dena-

6 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
rium, cuius vltima vnitas nona est à prima
vnitate binarij. qui primus numerus est in
prima illa parte diuisionis. in harum vtraque
parte totum ipsum, id est, nouenarius inue-
niet sese toties, quoties eius mater vnitas in-
greditur in eius radicem, vt eam cõpleat. est
enim nouenarij radix trinitas: quam nouies
designant vicena septena: sicut ternouena
designantur: Prima ergo portio est, per co-
actionem binarij cum cæteris sequentibus
ad septenarium vsque: vt vicena septena
conficiantur. Secunda portio est per octona-
rium cum duobus sequentibus. His ordine
constitutis, entium classes disponamus. At-
qui prima pars entium incorruptibilium tri-
pliciter distributorum. scilicet intelligentia-
rum supercælestium, cælestiũ, subcælestium,
qui sunt Dæmones. ita Hierarchiæ nouem
recensitæ choris. orbis nouem cogniti. Dæ-
monum ordines nouem, vt ex Chaldæorum
arcanis accepisse se profiretur Scaliger: vice-
na septena superiora complent. secunda pars
corruptibilium eandem init diuisionis ra-
tionem. Primus ordo est animantium, secun-
dus inanimatorũ, tertius est principiorum,
quæ pauciora, quàm nouem esse nequeunt.
quemadmodum & animata nouenis sectio-
nibus dignoscatur, & inanimata, in physico-
magico

magico à nobis declaratum est. Nunc ipsa principia ordinemus. primum est Quies. hæc enim est perfectio vltima. Quietem intelligo finem cuiusque mutationis. secundum est Motus. est nimirum perfectio ad perfectionem, id est ad quietem. hic motum accipio genus omne mutationis. tertium est Harmonia: ea continens quæ conuenere: quartum est accidens consequens ipsam perfectionem. est sanè quiddam aliud ab aliis, quo res est aliquid, quod non esset sine ipso. quintum est priuatio. quam stulti quidam, ac væcordes Aristotelis obtrectatores ex principiorum numero exemerunt, quæ adedò principium est suo modo, vt etiam fuerit ante mundi constitutionem. sextum est finis: propter quem finis ille, quem primo ponebamus loco, videlicet Quies, fit ille, namque finis est motus ad rem, hic est finis rei. septimum est efficiens. octauum est Forma, quæ imposita est causa quietis. vltimum est materia prima. Nunc concludamus hunc in modum. Nouenarius numerus alios complectitur. ab vnitatem tamen finitur: mundi igitur machinam repræsentat, quæ omnes in se continet partes. ipsa non nisi ab vnitatem continetur: qui est Deus, summum, & vnum ens, illius principium, & finis.

EXERCITATIO II.

Deus quid sit.

V Ariis, iisque cæcis tanquam Antabatarum more veteres philosophi decertarunt opinionibus. Thales voluit Deum esse aquam. Anaximenes, aëra. Crotoniates, Solem, Lunam, & Sydera. Parmenides, informem cœli coronam. Empedocles quatuor naturas. Democritus, imagines. Socrates, Plato, & Zenophon, cœlum, ac solem. Xenocrates hæc, & quinque stellas erraticas, nec non vnum quid compositum ex omnibus fixis. Heraclitus cœlum, & terram. Horum philosophorum iudicium non insectabor, non enim dignum est opera nostra. sequar potius saluberrimum consilium diuini Præceptoris, qui in tertio de partibus text. 4. & in primo Topicorum tex. 9. ita scripsit: sapientis officium non esse, stultas pertinacias insectari. vnica hæc autem omnes opiniones corruunt ratione. finita namque illa cuncta cum sint, necessariò ab alio dependent, non igitur Deus sunt: quippe Deus est entium omnium primus.

Quæris à me, quid Deus sit? si scirem, Deus essem, nam Deum nemo nouit, nec
quid

quid sit quisquam scit, nisi ipsemet Deus: possumus tamen quasi per nubem solis lumen, quid ipse sit, per eius opera aliquantum cognoscere: non tamen per ea melius intelligimus, quàm per ea, quæ negamus nos intelligere: dicimus, summum bonum, primum ens, totum, iustus, pius, fœlix, beatus, quietus, securus, creator, conseruator, moderator, omnisciens, omnipotens, pater, rex, dominus, retributor, ordinator, principium, finis, medium, æternus, sempiternus, conditor, viuificator, largitor, perspector, opifex, prouidentia, beneficus, solus omnia omnibus. nullis tamen tam plenè vocibus indicatum intelligemus, quàm iis, inquam, quæ ignorantiam prætendunt nostram. nimirum, ubi eum dicimus immensum, incomprehensibilem, quid aliud, quàm & esse cognoscimus, & superesse? Cæterum, quoniam id studemus vnum, vt iucundas, ac fructuosas simul, horas nostras faciamus, monendum lectorem existimaui, haud rectè extorsisse vsum, vt Deus dicatur omnipotens, misericors, pius, iustus, vindex, sanctus, fortis, &c. si enim denominatiuè de eo quicquam prædicaretur, abstractum esset, tum aliud ab ipso, tum ipso prius. quod sanè impium est. quare neque ens est, sed essentia, neque bonus, sed

IO AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
bonitas, neque sapiens, sed sapientia, ne-
que omnipotens, sed omnipotentia. quæ ita
in ipso sunt, vt sint ipsum, ita insunt, vt nihil
antecedat, nihil subsequatur. quare sic eum
(licet temerè fortassis) describere audet
dextera nostra. sui ipsius & principium, &
finis, vtriusque carens, neutrius egens, vtrius-
que parens, atque author. semper est sine
tempore, cui præteritum non abit, nec subit
futurum. regnat vbique sine loco, immobi-
lis absque statu, pernix sine motu. extra om-
nia omnis, intra omnia, sed non includitur
in ipsis. extra omnia, sed nec ab ipsis exclu-
ditur. intimus hæc regit, extimus creauit:
bonus sine qualitate: sine quantitate ma-
gnus. totus sine partibus, immutabilis cum
cætera mutat: cuius velle potentia, cui opus
voluntas. simplex est, in quo nihil in poten-
tia, sed in actu omnia, imò ipse purus, pri-
mus, medius, & vltimus actus. denique est
omnia, super omnia, extra omnia, intra om-
nia, præter omnia, ante omnia, & post om-
nia omnis.

EXER.

EXERCITATIO III.

Dei Prouidentia quid sit.

DIuus Thomas sic describit: Rationem ordinis rerum in finem. perabsurdè tamen Aureoli iudicio. ratio enim ordinis in finem est id, quod in rebus prouidet Deus. prouidentia verò non est id, quod prouidetur, sed actus prouidentis, vt innuit Boethiana definitio. Prouidentia est ipsa diuina ratio in summo omnium principe constituta, quæ cuncta disponit.

Ludouicus Viues ita delineat. Voluntatem consilio vniuersa gubernantem. at inscitissimè meo iudicio, nam & ante mundi creationem erat prouidentia sine gubernatione. Præterea consilio non eget Deus tanquam medio, aut instrumento, aut Idæa ad gubernandum: tam impia est vox in diuinis consilium, quàm pluralitas Deitatis: non disceptat, non ratiocinatur, non proponit, non colligit, non cum alio confert, non ab vlllo accipit. quare ingenuè fateor, ne verbum quidem illud, præuidere, Dei conuenire omnipotentiæ, nisi quoad nostra mutila intellectu metimur infinitatē, nobis quidem, quibus est futurum, præuisio
illa

12 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
illa est. Deus, cui nihil futurum est, non præ-
uidet, sed videt simplicissimè quod est præ-
sens. at omnia præsentia.

Prouidentiam sanè definire non possu-
mus: declaremus sic potè. Vis Dei præsens
sibi semper, & cætera omnia antecedens.
quare simplex est, & vna, atque iccirco im-
mutabilis, quia si antecedit semper alia, non
mutatur ab illis, sed mutat: si est sibi ipsi præ-
sens, & simplex, non mutatur intus à se ipso.
hinc etiā intelligimus & subtilissimè: Deum
in id, quod non est, suæ prouidentiaæ antici-
patione agere posse, vt in ipsa creatione, cui
terminus à quo nullus cum sit, subiectum
subest nullum. egit ergo Dei prouidentia in
non ens, quando fecit, vt sit ens.

EXERCITATIO IIII.

Probat Dei prouidentiam à creatione mundi.

MVndus proculdubio non est à se ipso
productus, quod enim est à se, semper
existit, & nunquam inceptit, nam quod cæ-
pit, aliquando non fuit. productus igitur à se
non est: quippe productum antecedi debet à
producente: multominus est ab alio mundo
procreatus, nam quærerem, an hic alter esset
ab altero, & alius ab alio, quare daretur pro-
cessus

cessus in infinitum. necesse est igitur, vt
 cuncta producta sint ab aliqua causa, non
 corporea, huiusce namque actio præsuppo-
 nit subiectum, in quo recipiatur. ante orbem
 verò subiectum supponitur nullum, cum
 ipsum sit omnium primum. à causa igitur
 incorporea, & per consequens peripateticū
 intelligente (nam ex Arist. omnis substantia
 incorporea necessario est intelligens) hanc
 autem incorpoream, intelligentēque sub-
 stantiam orbis effectricem, Deum commu-
 ni nomine nuncupamus. tunc sic infero.
 mundus productus est à Deo substantia in-
 telligente. Dei igitur prouidentie subiicitur.
 consecutio probatur, quia intellectio proui-
 dentia opus est.

Huic argumento respondent aduersarij
 adeò variè, ambiguè, & per plexè, vt vertigi-
 nis spiritu agitati, vel labyrinthis & mæadris
 nescio quibus seducti à mēte esse videantur.

Primò docent, falsò à nobis asseri, mun-
 dum à Deo creatum, cū potius genitus sit
 iuxta Platonis sententiam in Timæo. at quo-
 modo (inquit Iulius Cæsar) genitus ab in-
 finito finitus est? aut quomodo compositus,
 materialis, subditus accidentibus per partes
 corruptibilis, & magna ex parte in potentia,
 & sibi ipsi æquiuocus ab actu purissimo, sim-
 plicissi

plicissimo? potest ne hæc soboles illius dici patris? hæc Platonis inciticia tãquam ex prophetis libris de Filio Dei vaticinantibus malè ab ipso cointellectis deducta, veniam tunc vmbrarum temporis meruisset, nisi generationem à diuersis substantiis, inter quas nulla esset proportio contra totius philosophiæ consensionem fingere ausus esset. deinde pessimam, & inexcusabilem secutus est eorũ opinionem, qui Chaos rerum principium arbitrabantur, quare in Timæo docuit mundum per separationem genitũ, modo, quo explicat Ouid. l. 1. Metamorph.

*Hanc Deus, & melior litem natura diremit,
Nam cælo terras, & terris abscidit undas,
Et liquidum spisso secreuit ab æthere cælum,
Quæ postquam euoluit, cæcoque exemit acervo,
Dissociata locis concordia pace ligauit.*

Rationi quidem è diametro pugnans sententia, nam vt infinita alia prætermittam, quæro à Platonis, mare ab initio fuerit ne dulce, an falsum. non dulce, quia vt sic temporis successu factum esset falsum, cumque falsugo temporis accessu incrementum assumat, consequens fieret in dies magis euadere falsum. quod falsissimum est. neque enim nunc falsius quàm olim fuit. nec ab initio

initio fuit falsum, quia hoc mixtione duntaxat fit. per hos autem philosophos nullum fuit mare, terra, & aqua permixtum. non igitur factum fuit mare per separationem. itaque neque mundus.

Secundò respondent ex Aristotelis placito, mundum esse æternum. at contra, nam vel habet effectorem, vel non. si concedatur primum, ergo mundus non est æternus, nullum enim quod factum est cum effectore suo coæuum est. quare hac ratione non esset factum, nunquam igitur factum, si aliquando factum non est. si detur secundum, sequitur mundum semper à se ipso fuisse. ridiculum autem est, finitum quippiam esse omnium entium primum. sanè finiri est aliquid pati: patiens autem quidam posterius est alio quopiam. nullum igitur finitum primum. at mundus est quid finitum, vt patet; non igitur ab æterno fuit à se ipso. Algazel consimili modo argumentatus est aduersus Auerroem: si mundus est finitus, non habet potestatem nisi finitam. ergo & corruptibilis. quare habuit initium. cui argumento vt satisfaceret Auerrois, maximis se intricare difficultatibus coactus est. respondet enim sic.

Quan

Quamquam corpus est finitum, tamen in eo
 potest esse priuatio infinita. quia priuatio
 non pendet à potestate, sed actio. sic habet
 infinitam quietem terra, quia caret forma,
 quæ eam inde amoueat. cum igitur absentia
 in ea formæ sit infinita: priuatio motus in ea
 erit infinita. hæc autem est quies. sic etiam
 cœlum est æuo infinitum, propterea quod
 in eo est priuatio infinita. sed absurdissima
 mihi semper visa est Auerrois responsio: hac
 enim ratione, cœlum esset infinitum per
 priuationem, & cum infinitas sit affectus es-
 sentiam sequens, cœli essentia esset priuatio,
 non autem forma, quod est perridiculum.
 nam tametsi in generatione priuatio ante-
 cedit formam quæ introducit, priuatio tã-
 men, quæ est in re generata, posterior est na-
 tura quàm forma ipsa, per quã res est. Iulius
 Cæsar namque non est leo, quia est homo.
 in mea igitur materia anteuertit humani-
 tas leonitatem. quam ob causam apud phi-
 losophum affirmatio prior est negatione.
 Cœlum ergo si habet infinitam priuationem
 corruptionis, necesse est, vt habeat inñini-
 tum habitum, quo sit semper hoc, quod est:
 cui propterea nulla corruptio euenire possit.
 Hæc igitur summa est. corruptore caret cœ-
 lum, quoniam conseruatorem habet. Ad
 quem

quem modum in eo est etiam perpetua priuatio quietis, quia perpetuus inest habitus mouendi, sicuti declaratur in duodecimo primæ philosophiæ. Remanet igitur Algazelis argumentum, quod à Philopono accepit, integrum, ac validum, sic. Cœlum est finitum, ergo nō à se. igitur habet principium. Addam Aristotelem ipsum in secundo de Generat. in primo de Cœlo, & alibi agnoscere Deum mundi causam efficientem. ergo & per Aristotelis principia, mundus æternus non est. omne namque quod fit, sua efficiente causa posterius est. sed subtilius rem expendamus nos, qui primis Philosophiæ sacris initiati, in Auerrois verba iurare coacti sumus à Ioanne Bacconio Anglo Carmelitano, Auerroistarum Principe meritissimo, olim præceptore nostro. Auerrois igitur in primo de Cœlo Aristotelis mentem sic explicat. Non dicit, inquit, non esse generabile simpliciter: sed hoc modo, quem vulgò dicimus: quippe & è contrario, & subiecto præexistente. Nam qui putant Cœlum esse primam causam, dicunt esse non generabile simpliciter. At non sic ij, qui dicunt ipsum esse creatū à prima causa. Ad hunc modum ille. Igitur vult apud Aristotelem esse creatum à prima causa: quem ait, non negare in

eo generationem: sed nostratem hanc generationem, quæ fit & in subiecto, & è contrario. Quid aliud diceret Christianus? etenim hac ratione è nihilo factum esse intellexit. nam quod est generatum, neque generatum est à contrario, neque in subiecto: necesse est, è nihilo generatum esse. hoc autem non nisi ab infinito fieri potest. ergo à Deo. solus enim infinitus est. ergo Deus effector mundi etiam apud Aristotelem.

Quod verò ingerunt argumentum quasi inuictum, futurum fuisse, vt mutatione afficeretur Deus, si postquam non fecisset, faceret mundum, nullius est roboris, nam ex Aristotele in primo de Anima, Si faber cum ædificat, non alteratur, qui tamen habet potentiam primam, & secundam cum actu cõiunctam, quãtominus Deus, qui actus est? eius enim velle actio est. explico. mutatio sequitur ex nouitate, sed nihil est noui Deo in creatione mundi, nec mutationis igitur. minor probatur, quia Deus est omnia, & omnia ei sunt in actu, quæ nobis videntur in potentia, & quæ nobis fuerunt noua, illi semper fuerunt: quare mundus ei non fuit in potentia antequam fieret, quia existentia mundi, quæ nunc est, semper apud Deum in actu fuit.

Dices

Dices, nihil igitur noui creauit Deus, cum orbem produxit in tempore.

Respondent noſtrates Theologi, rem habere eſſentiam, & exiſtentiam. igitur in creatione rebus, quæ habebant eſſentiam in mente diuina, addita eſt exiſtentia. at falſiſſimum eſt, quia Deus nihil creaffet niſi accidens, nempe ipſam exiſtentiam, quæ eſſentiæ accidens eſt. nihil ſanè addit eſſentiæ, quod eam faciat non eſſentiam, aut plus quàm eſſentiam. hoc autem aduerſatur definitioni creationis, eſt enim conſtitutio ſubſtantiæ ex nihilo: quod ſi exiſtentia eſt diuerſa ſubſtãtia ab eſſentia, iam eſſent duæ ſubſtantiæ. ſi accidens, Deus accidens creaffet. ſi eſt eadem, nihil creaffet. Auerrois ſeſtatores ex Ariſtorele vnam putant. Dicendum igitur nobis eſt, non eſſe à Deo additam exiſtentiam eſſentiæ, quæ erat in mente ſua, ad hunc enim modum non creaffet ex nihilo, ſed ex ſe tanquam è materia, quod eſt impium. ſed prompſit formas nouas, illis ſimiles, non vniuocas ſimpliciter, ſed analogas, quæ non erant niſi in eius voluntate. quas fecit vt exiſterent nouo modo contingenti: quare mutationem ponimus tantum in ſubſiſtenti.

Tertiò respondent ex crassa Democriti, & Epicuri imaginatione, res omnes productas esse non ab aliqua mente, sed à fortuita atomorum, seu minimorum corpusculorum concursione: sed contra: in casum namque omnia si referas, ordinem tollis. at ordinem in cœlestibus & mirum, & constantem esse manifestissimo constat experimento, quandoquidem solares eclipses multò ante ab Astronomis prædicuntur.

Quartam responsionem desumunt ex Alexandro, & Eudemo, Deum gubernare mundum, non tamen effecisse mundum. At si non fecit, ergo ab alio factum accepit vel mutuo, vel comodato, vel vi, vel emptione, vel deposito, vel locato, vel legitima successione, vel in vacuum venit possessionem, vel iussu tanquam minister, aut seruus à Iudice, vel ab hero. quæ omnia cum nugæ sint, non est asserendum mundum per se existere, aut extitisse olim, priusquam à Deo regeretur.

Vltimo respondent, Deum hæc omnia creasse, summaque prouidentia disposuisse. Cæterum producta hac vniuersitate rerum, atque perfecta, terrestrium curam à se remouisse, & ablegasse. Hem? quid audio? laborem fortè, ac defatigationis molestias euitas Deus, aut aliis occupatus negotiis, parrem rerum

rerum reliquit, quia totū obire non poterat?
an regimine res indigent duntaxat vt fiant;
non vt effectæ conseruentur? ridiculum
meherclè dictum. missum igitur faciamus.

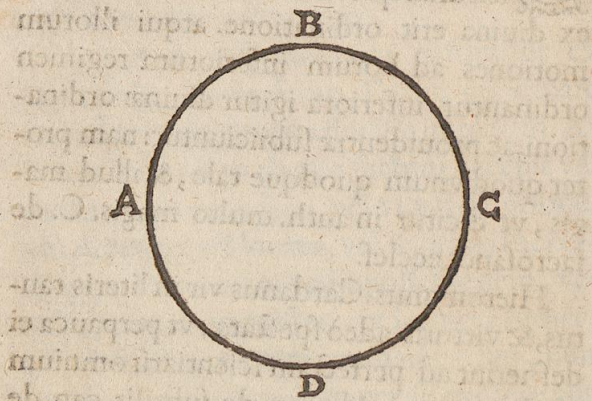
EXERCITATIO V.

Probat Numinis providentiam ex motu Cælorum.

Celestium corporum motus cū à naturali ipsorum inclinatione non sit, ex diuina erit ordinatione. atqui illorum motiones ad horum inferiorum regimen ordinantur. inferiora igitur diuinæ ordinationi, ac providentiæ subiiciuntur: nam propter quod vnum quodque tale, & illud magis, vt dicitur in auth. multo magis. C. de sacrosanct. eccles.

Hieronymus Cardanus vir in literis tantus, & virtutis aded spectatæ, vt perpauca ei defuerint ad perfectam scientiarū omnium eruditionem, in libr. 17. de subtilit. cap. de Artibus fol. 708. existimat falsam esse maiorem propositionem: quia sequeretur esse in natura corpus aliquod immobile naturaliter. At petita venia à subtilissimoviro, Cælos naturali motu non moueri demonstro. quod mouetur, mouetur vt quiescat, non potest autem quiescere nisi in suo loco: non igitur

mouebitur à suo loco, si propter eius ad-
 -tionem motum iam est: si igitur Cœli pars
 mouetur puro motu naturali, in suo loco nō
 est. & si est in suo loco, non mouebitur. at
 mouetur, ergo non est in suo loco. at in suo
 loco omnes sunt Cœli partes, quare nō mo-
 uerentur, vt proprium locum occuparent.
 necesse est igitur alio moueri motu, quàm
 puro motu naturali.

Ponatur cœli pars in A. in quo si non quies-
 cit, non is est eius locus. ergo sit B. at in eo
 non quiescit. neque enim in C. sed it ad D.
 in quo necessario quiescet. non enim ibit
 ad A. vnde discessit. appeteret enim A. at
 non appetit, vnde discessit. Præterea si om-
 nes partes sunt in loco. sunt autem, quia to-
 tum

tum est in suo loco: nulla pars alius partis appeteret occupare locum: neque illæ discederent: quia sunt in suo loco.

Obiectioni si Cœlum nō mouetur motu naturali, est igitur in natura corpus aliquod immobile naturaliter. Respōdeo, aduerbium naturaliter posse duobus modis intelligi: aut à natura non cognoscente, vt à sua forma ignis: aut à natura nulla. hoc posterius falsū est. explico: Quæ corpora essent ad generationem comparata, iis motum dedit ad conueniendum ob compositionem, ac generationem. atque iccirco etiam conseruationis assignauit loca, è quibus euocarentur, & in quæ soluta reuerterent. ea fuerunt elementa. Corpus verò quod non pro materia statuendum fuit, sed actionibus destinandum, id non indiguit eo motu, qui ipsum duceret ad conuentum vllum, sed eo motu, quo tantum ageret. Itaque illi corpori toti quies, non motus attributa est. & cum quies sit perfectio vltima corporis naturalis, motus autem perfectio media, mouetur enim vt quiescat, & Cœlum non egeat perfectione, qua promoueat vt sit hoc quod non est; non est ei data forma naturalis ad mouendum vt perficiatur, sed forma volunta-

24 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
riæ intellectionis admouendum vt perficiat.

Negat insuper Cardanus minorem propositionem in lib. 2. de rerum variet. cap. 1. adeoque Cœlos duxit moueri propter se, non propter nostratia: prætendit rationem hanc. finis nobilior est his, quæ ad illum sunt. at hæc inferiora Cœlo non sunt nobiliora, immò sunt veluti illius fex. Cœli igitur motus pro fine non habet sublunarium rerum conseruationem, sed propriam. Contrarium ego existimo verum, nam si propter se Cœli mouerentur, tenderent ad proprium terminum, in quo conquiescerent, vt videmus in sublunaribus, non autem ad motum, qui est quid imperfectum, vtpotè via ad terminum. Præterea nihil acquirunt noui propter se: etenim tantundem à centro distant mundi primi mobilis partes omnes. Amplius quæro à Cardano, cui rei facta est habitatio, & cibi, & alia? animalibus sanè. quis horū omnium author? Deus. quis secundum Deum, & cum Deo? Cœli. quis Cœlos fecit? Deus. quod animal nobilissimum? homo. propter hominem ergo Cœlorum actiones. igitur & propter hominem Cœli ipsi. his rationibus accedat communis omnium Præceptoris auctoritas. is in lib. de Cœl. expressis verbis edocet, Cœlorum motus ad hæc inferiora dirigi, & ordi

& ordinari. in 8. Phys. text. 12. hac de causa hominem microcosmon appellat. in 2. Phys. text. 24. *sumus, inquit, nos quodam modo finis omnium.* & in primo supremæ philosophiæ. ancillari, ait, homini quasi seruam naturam. sed ad hominem. docuisti Cardane in tuis Astronomicis commentariis, à Cœlorum motibus actiones nostras dependere. qui igitur fieri potest, vt illi nō sint propter nos? equidem si ad me illi non diriguntur, nec ipsum Martem in octaua domo (quod absit) in mei ortu existentem pertimescam. Præterea in l. de subtilit. 12. cap. de Hominis necessitate ita scribis. *Homo factus est, vt medius existens, diuinis mortalia Connecteret.* nō potuit homo esse medius nisi inter extrema. igitur extrema facta sunt vt esset medius: propter medium igitur nempe hominem facta sunt extrema, terra nimirum, & Cœlum.

Ad Cardani rationem. Cœlum nobilius est quàm nostratia, propter hæc igitur id non est. nego ancedens. probat Cardanus, quia Cœli materia est incorruptibilis: nostra verò corruptionem meditatur, data namque est ob transmutationem.

Fateor cum Aristot. in lib. 9. metaph. text. 17. & lib. 12. text. 10. Cœlum habere materiam, habet namque potētiam, quantitatem

26 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
insuper, & figuram. vbi quantitas est & fi-
gura, necesse est materiam subiectam esse:
nego tamen Cœli materiam nostrati nobi-
liorem esse, nam vt exactissimè tradidimus
in nostris philosophicis commentariis, Cœli
materia diuersa non est à materia hominis,
vel scarabæi. neque enim intelligo (profe-
cto paulò tardiore, atque imbecilliore inge-
nio sum) quomodo materia vna ab alia di-
uersa sit, nisi per aduenientem formam, qua
fit hoc aliquid. non enim τὸ εἶναι, sed τὸ εἶναι.
variatur eius essentia. quod si Cœli materia
immutabilis est: nostri quoque materia sua
essentia perpetua est, atque immutabilis,
nunquam enim corrumpitur ipsa, sed id,
quod ex ipsa fit. illud verò censeo reiicien-
dum: Materiam meditari corruptionem.
nihil enim prohibet in materiæ parte vna
esse formam cum qualitatibus, quæ habent
contrarium: & in alia parte formam sine
vlla illarum qualitatum: non enim data
fuit à Natura materia ob transmutationem
ad generationem primò, & per se, vt vbi-
cumque sit, ibi etiam sit generatio: sed ad
subsistendum formæ corporeitatis in sub-
stantia, & recipiendum quantitatem, ac figu-
ram: quātitatem propter loci mutationem:
figurā, propterea quod omne corpus finitū.
esse

esse & decuit, & debuit: nihil enim aliud est figura, quam terminorum dispositio. Corporis quidē superficies, superficiei linea, lineę punctum terminus est. figura verò illorum constitutio: ne quis de pūcto argutetur. nō enim figuram constituit, sicut linea in superficie. nō est igitur subtilis illa definitio, quę communiter traditur: figura est, quę terminis clauditur. nō enim est in linea à punctis terminata. Hisce de causis primaria Dei cōsilio materia creata est: secundaria verò, ac minus nobili vtilitate propter generationem.

Sed scholasticorum caterua, per plebeia quidem apud me, licet senatoria apud alios, sic insurgit. Materia appetit formam, ergo & corruptionem. consecutio probatur, quia nō potest desiderari finis, nisi ad hūc media necessaria exoptentur. mediū verò pernecessariū ad nouę formę cōsecutionem primę corruptio est. O acutos homines: scholares meos doceo & subtilissimè, Materiam non appetere formas, nam appetitus dicit priuationem: materia autem omnes formas habet, hæ namque materię individuatę partes sunt materię primę, quę vna est. Prætereà si tota materia sub omnibus formis est, non potest tota formas querere: non igitur tota meditaturs mutationem, sed pars tantum

28 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
tantum hæc, aut illa. non est igitur toti
essentialis meditatio, ergo neque parti, tota
enim materia prima, quatenus materia pri-
ma est, nihil aliud est, quàm suæ partes. non
igitur appetent partes mutationem. Ad hæc,
materia semper aliqua forma informata est,
quo igitur nouo consilio formam quæret?
num formam abiiciet, vt formam quærat?
haud tam vesana natura est. ex homine oriū-
tur vermes, at quis mentis compos dicere
audebit, materiam primam appetere formā
hominis exuere, vt fatidissimi cadaueris de-
licias nancisceretur, è quibus indueret ver-
mis & faciem, & formam? Quemadmodum
illud quoque à veritate alienum est, mate-
riam lapidis appetere aliam formam nobi-
liorem: ad hunc enim modum omnes ma-
teriæ excitarentur ad appétitionem formæ
humanæ, vel cœlestis. id quod quam sit ridi-
culum, ne dum absurdum, non est difficile
demonstrare. is enim appetitus esset frustra.
natura nihil frustra ex Aristotele. Insuper, si
materia appetit formam meliorem, appete-
ret vnā tantum formam. at eam habet iam.
est enim aliqua materiæ pars sub ea. at pars
parti homogeneæ quomodo aduersatur? est
enim materia prima vnum indiuiduum, si-
cuti v.g. ceræ massa, cuius pars alia candele
formam

formam gerit, pars simulachri. alia pilæ, alia tesseræ. At pars à parte non differt essentia, ergo neque affectibus, qui essentiam sequuntur. igitur neque appetentia. quare vna pars non appetet alterius partis corruptionem: appeteret autem, si eius appeteret formam. Ad hæc appeteret omnium formarum ignobiliorum interitum: idque per se. non enim per se potest appetere habitum meliorem, nisi per se appetat priuationem deterioris. hæc enim est per se. homo non est asinus. Postremò videmus non esse verum euidentissimis Naturæ exemplis. ex asino vtilissimo nobis animali oriuntur crabrones: brutissima sanè res, & ab humani generis commoditatibus auersissima. ex homine vermes. appetebat mirifico appetitu materia prima scilicet exuere hominis formam nobilissimam, vt fatulenti cadaueris formam indueret. vtinam iidem isti dicant, vermem esse homine potiore. Nugæ sunt hæ, inscientiæ soboles, alumniæ pertinaciæ, atque supinitatis. non est, dicimus nos, in materia iudicium ad formarum electionem. Qui materiam condidit, formasque illas condidit, voluit suæ quamque cuique acquiescere. neque posuit appetitum in materia mutationis, sed perfectionis tantum. perficitur autem sub
quali

40 AMPHIT. PROVID. AETERNÆ
qualibet forma qualibet pars & tota sub
omnibus. non est igitur ei opus mutatione:
nihil enim potest vel amittere, vel recipere.
Sed illæ nugæ in animis ocioforum disputa-
torum educatæ occalluere. hinc Peripateti-
corum, scholasticorumque errorem alterum
patefaciã. Peripatetici in 9. metaph. text. 17.
existimantes materiam esse potentiam con-
tradictionis, omninò amouerunt à Cœlo, vt
illud facerent sempiternum. Contra schola-
stici, qui ipsum, rectè sanè, crederent corru-
ptibile, hac potissimùm de causa materiam
attribuerunt. Vtrique profectò non necessa-
rio. nã materiæ sua est quidditas, qua est ali-
quid, & aliud ab aliis: quare subtilius inspe-
ctanti dici potest actio; non vt forma: sed vt
est in sexto, ac septimo supernaturaliũ: actu
enim esse dicitur quod est extra suas causas:
id est, quod nō habet causam, à qua futurum
sit: sicut hyeme rosa: cuius esse est in sua plā-
ta. habet enim materia differentiã, per quam
materia est, & forma nō est. quin acrius con-
sideranti dicetur actus. manifestum enim est,
& materiam à forma, & à materia formã ali-
quid accipere, vt ex vtraque fiat hoc aliquid,
& per se vnum. alioqui sola ex forma vnum
naturale cōficeretur. quippe forma antequã
materiæ vniatur, non dum actu actus est, sed
actus potentia, si est in agentis potestate. ¶

verò est vt in semine : actu quidem actus est ipsi materiæ suo modo, & materia illi suo itē modo : æquè enim desinet esse forma hæc, si materia desinit esse sub ea: atqui materia desinit esse materia hæc, si forma abeat. non est ergo materia in potentia ad suum esse, quod ipsa sibi est per suā essentiam, sed ad esse hoc tale, quod est ab alio. est enim vnum principium Naturæ cum alio, & sub alio 1. physic. text. 52. & pars compositi. 7. diuinæ scientiæ text. 2. & per se formarum fundamentum, primo eiusdem tex. 34. & subiectū materialium substantiarum. 5. physic. text. 17. & per se causa compositi. 2. eiusdē text. 8. 28. Potentia verò illa non est relatio, sed absoluta entitas. quas prerogatiuas aduersus Auerroistarū figmenta adduximus. Materia igitur non est potentia ad esse, & non esse rei, cuius est materia nisi in rebus corruptibilibus, in aliis verò deferat quantitatem, qualitates, motum, alioquin accidentia per se existerent sine subiecto. Neque verum est quod ait Auerrois in lib. de substantia orbis, materiam esse subiectum contrariorum: quare & corruptionis: non enim omnium contrariorum necessario: sed contrarietatis tantum, quæ est secundum vbi; quare necessario ponenda est in cœlo, quia in eo est: vnde, & quo;
Sic

Sic neque in nostrati materia est potentia ad omnem contradictionem, non enim ad receptionem formarum materialium & immaterialium: sed materialium tantum. Quamobrem nec materia cœlestis habet accidentia, quæ sint ad cōtrarietates: nō enim quantitati aut figuræ quicquam est contrarium, & quod habet in eo cōtrarium, non est contrarium ad corruptionem, sed ad perfectionem quippe motū: Vnde, quo: Quod si quies esset motui cōtraria, sanè aliquo modo contraria est: etiam alterum contrariorum in cœlo est: igitur Philosophi non coacti sustulerunt quod poterant non auferre. Theologi verò nostri non rectè posuerunt, quod nō debuit poni necessariò. Etenim in 2. sent. cū metuerent illam obiectionem: Cœlum non habet contrarium, à quo corrumpatur: ita insisterunt, materiam in cœlo esse oportet, quia in ipso esse oportet principium corruptionis: qui error maximus & duplex est. Primus quia omne ens ab alio, per se est corruptibile, etiamsi nullam habeat materiam, est enim finitum: non igitur ad cœli corruptionem arcessenda materia fuit. licet enim non habeat contrarium, non tamen habet causam à se essendi, potest igitur à sua natura non esse. At hoc in vniuersis ac singulis rebus

rebus principium est corruptibilitatis : Non autem contrarietas , quod enim actus purus non est, compositum aliquo modo est, Ergo & resolvable. solus autem Deus purus, quare cum cœlum secundum Peripateticos ipsos sit dependens , habet hoc ipsum principium dissolutionis. Vnum enim ac solum necessarium ens, quod à se est. A Theologis igitur, apud quos Cœlum Dei nutu quod ex nihilo factum sit, in nihilum redigendum aliquando est, ita vt ei nouum subeat cœlum, nō necessario est apposita materia, tanquam principium abolitionis: primum, quia cœlum nō corrumpetur à contrario naturali, sed nutu diuino. Deinde quod si materia ob id data sit, & ob id corrumpatur: quid erit quod corrumpet materiam illam ? sanè materiæ nihil est contrarium. Incendio namque ipsa quoque consumetur, quod cum futurum sit alio quam nostrati hoc igni, non enim nunc cœlum comburit, non fuit ponenda materia quæ susciperet aliam formam. Omnia enim atque etiam ipsa materia, noua erunt. Plura hic à nobis adduci possent, sed satis sit ostendisse materiæ nihil esse contrarium, materiam nō meditari corruptionem, & per consequens nostratam materiam esse incorruptibilem prout cœli materia est. Nunc ad

34 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
Cardanum cōuertamur, Cœlum est propter
nostratia, non hæc enim illo sunt inferiora,
constant enim eadem materia & illa incor-
ruptibili quidem vtrisque. Corpus autē hu-
manum etsi dissoluitur, non est minus nobi-
le quàm celeste corpus, cū sit subiectum
diuinæ substantiæ, quæ dicitur intellectus:
Illud quidem anteit simplicitatis, loci, offi-
cīque prærogatiua; Hoc operosius est, atque
ista ipsa conditione admirabilius. Quod si
hominis, vt credimus, & speramus, cœlum
futura sedes est, etiam illi hominem antepo-
nere nō extimescā. Nec Cœli materia formæ
dignitate primas sibi vēdicabit. Nam vt non-
nulli putauerunt aliam formam habet cœ-
lum qua cœlum est, & aliam formam qua
mouetur, id est intelligentiam. Homo verò
vnā solummodò formā, quippe intellectum,
quo est id, quod est, quod homo nominatur:
quare nobilior erit hominis materia propter
informationem formæ nobilioris; ad hanc
enim rationem, cœli forma nihil esset aliud,
quàm forma corporis, quæ non possit illud
mouere, mouetur enim hoc præsupposito ab
intelligentia; quare cœli non obsolescunt,
si propter hæc inferiora nobilissima orbem
circumferunt, cumque illorum motum ad
nostri moderationem componi apertum sit,
neque

neque eis esse naturalem, vt probauimus, hinc Dei prouidentia circa inferiora hæc perspicuè satis intelligi cognoscique potest.

EXERCITATIO VI.

Probat diuinam prouidentiam ex oraculorum responsis.

L Apideas Deorū statuas, de futuris rerum successibus & euentibus, vaticinia quædam edidisse compluries apud historicos legimus. Illud autem Dei prouidentiam singularem circa hæc inferiora vel maximè demonstrat, Nam illa sæpius vt edita, sic factō ipso contigerunt, neque tamen naturaliter effecta esse quisquam ausit asseuerare, cū naturæ longè excedant vires: ab aliqua ergo substantia supernaturali prædita facultate, cuius permissu illa edita fuerunt.

Nicolaus Macchiauellus Atheorū facile princeps in cōmentariis ad Titum Liuium, & in perniciosissimo libello de Principe vernaculo idiomate conscriptis, existimauit hæc omnia falsa esse, & à Principibus ad incautæ plebeculæ instructionē conficta, vt quam ratio non posset ad officium, religio

36 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
saltem duceret; Pro hoc autem fine in rebus
religionem concernentibus licitū esse men-
tiri docuit etiam Socrates in 2. de Republ.
& Scæuola, vt refert Aug. in lib. 4. de Ciuit.
Dei cap. 9. dicere cōsueuerat, Expedit in re-
ligione ciuitates falli, hinc tritum circum-
fertur adagium. Mundus vult decipi, deci-
piatur ergo.

At Macchiauello vnus Florentinæ Rei-
publicæ moderno historico nulla in hoc ad-
hibenda est fides, cum pleni sint omnes li-
bri, plenæ omnium sapientum voces, plena
omnia tum Græcarum, tum Latinarum an-
tiquitatum monumenta, quæ verissima do-
ceant & indubitata oraculorum responsa.
Deceptus est infœlix Atheus, quia nonnulla
idolorum miracula fabulosa aliquando po-
ruit legisse, quare ex particulari contra Dia-
lecticorum regulam vniuersale intulit, om-
nia fuisse falsa: quæ propositio non habet
consecutionis probationem secundum for-
mam, ab vno enim ad omnia non necessario
concluditur.

Petrus Pomponatius Philosophus acutis-
simus, in cuius corpus animā Auerrois com-
migrasse Pythagoras iudicasset, in admirabi-
li suo opusculo de affectuum naturalium re-
rum causis, vera fuisse confitetur oraculo-
rum

rum responsa, non tamen edita à Deo, vel à
Dæmone, sed ab anima, & corpore cœli.
Nam, inquit hic Mantuanus, cum intel-
ligentia non sit corpus, neque virtus in cor-
pore ex Aristot. in 8. Physic. & consequenter
proprie non sit in loco, neque in subiecto,
nihil vetat dicere illam fuisse in statua Idoli;
Ibique facillime potuisse mediante corpore
cœli (cœlum namque est instrumētum vni-
uersale intelligentiarum) per os idoli vo-
cem emittere, prout Tibicen per tubam so-
num edit: Nam si ex Christianorum senten-
tia Dæmon potuit id efficere, cur non super-
næ mentes immateriales cœlorum motri-
ces? cum plus virtutis non sit in illo, quam in
his ad oraculum siue idolum inflandum &
mouendum. Cæterum vocem illam ab in-
telligētia vna cum corpore cœli formatam,
& per os Idoli emissam, verè futura prædi-
xisse, mirum non est, quando Amandinus
lapis ex Alberto in 2. mineral. prophetiam,
& interpretationem signorum, & ænigma-
tum gestanti confert, Quiritia lapis secreto-
rum est proditor. Silenitem diuinationi in-
seruire sub prima luna probatum est, inquit
Albertus. Has autem virtutes syderum in-
fluxibus illi conceperunt; Quod si tantum
communicat lapidibus cœlum, quidni vna

cum sua dilectissima amasia vnitum, id est, intelligentia, idem aut longè maius in statua Idoli posse credimus effecisse? Haly Abenzagel ex syderũ sibi cognita positione prædixit infantem natum statim vaticinaturum, & ita euenit: nam ab ortu suo 24. horis post locutus est, mortem suã prænuncians & finẽ ad quẽ natus erat, patri scilicet vt imminentes familiæ calamitates denunciaret, vt refert idem Abenzagel cap. 7. 5. part. Conciliator in expositione 27. problem. & Iunctinus in defensione bonorum Astrologorum fol. par. 20. ex impressione Francofordiana.

Abundè admodum, ac luculèter aduersus Pomponatium disputauimus in Apologia pro Mosayca, & Christiana Lege aduersus Physicos, Astronomos, & Politicos. Nunc igitur satis erit adductis rationib. satisfacere.

Primæ, intelligentia propriè non est in loco, potuit ergo esse in Idolo. Respondeo falsam esse consecutionem, etsi enim intelligentia in loco non est sicuti corpus, cuius extrema complent vacuum corporis continentis. Attamen cum sit ens finitum, necesse est vt sit in aliquo vbi, vel in cœlo Iouis, vel Veneris. Atque ita quæro, intelligentia quæ mouebat cœlum Iouis nempe Iachiel, ex Cardani sententia, quomodo potuit esse in statua Idoli?

per

per operationem ne, an per definitionem? Primam partem cōcedere est perabsurdum; quia si intelligentia esset in suo vbi per operationem, non posset in eodem vbi aliam exercere operationem; sed variata operatione, variaretur vbi. At hypothesis non variat, quia sine vllō motu sui secundum, vbi, multas potest exercere operationes, neque posset mutare, vbi, nisi mutaret operationem. multominus definitiuè fuit intelligentia in Idolo, quippè vt sic nō fuisset in suo cœlo, nā per definitionē intelligētia ibi est, hic nō est.

Secundæ rationi lapides instillatam quasi habent virtutem à syderibus futura prænoscendi, tanto magis & ipsa sydera. Respondeo falsū esse antecedens, innititur enim putrido fundamento, quippè Albertino testimonio, quod reiiciendū ducimus, cū in lapidū proprietatibus recensendis quā plurimis scateat erroribus. Nā vt multa consulto præteream, quoties perfrieta fronte affirmat adamātem ferro perfringi non posse, cum tamen malleolo in Scobem redigatur: Chrystallo tamē paulò durior est, vt ex Card. in l. 7. de subt. c. de lapid. fol. 233. nos edocti, cū essemus Antuerpiæ periculum fecimus. Et Lutetiæ Iuuenem quendam inuenimus, qui Albertinis coniecturis adhærescens dictos lapides

40 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
maximis coemit sumptibus, sed tanta tam-
que inanis pecuniarum profusio in nullum
aliud ei cessit emolumentum, quam in sui-
ipſius ludibrium, adeoque in Scaligeri con-
ceſſi ſententiam, vt plus virtutis ineſſe pū-
tem vni pulici, quam omnibus iis, qui vulgo
pretioſi habentur, lapidibus: falſum eſſe pro-
bans certis demonſtrationibus, antiquum
circulatorum prouerbium, Virtus in Verbis,
& in lapidibus: Nam nec ipſa verba quan-
tumuis magica ex Trithemij Steganogra-
phia, & Agrippinis excantationibus deſum-
pta vim aliam habent, quam immutandi
audium,

○ Tertiæ rationi, Haly ex Syderibus denun-
ciauit puerum natum prophetarum, prophe-
tiam igitur aſtra conferunt.

Reſpondeo negando cōſequentiam, pue-
ri namque prophetia fuit in aſtris tanquam
in ſigno, non tanquam in cauſa. Veſtigemus
verò veritatem ex ipſis Aſtologorum con-
feſſionibus. Albertus magnus in ſuo ſpeculo
aſtronomico de libris licitis cap. 11. ait, *Iam
ſcimus quod ſigno virginis aſcendente natus eſt
Dominus Ieſus Chriſtus, non quia ſubiaceret ſtella-
rum motibus, qui creauerat & ipſas ſtellas, ſed
quia cum extenderet cœlum ſicut pellem, formans
librum vniuerſitatis, dedignareturque opus face-
cere*

eere incompletum, noluit literis eius deesse, & eis
 quæ secundum providentiã in lib. æternitatis sunt,
 elegantissimũ illud, antequam de Virgine nascere
 tur, tu per hoc innueretur homo naturalis, &
 Deus, qui non naturaliter nascebatur, non quod
 cæli figura esset causa, vt sic nasceretur, sed potius
 significatio; immo ipse erat causa, quare modus
 admiranda sue Natiuitatis per cælum significare-
 tur. Hieronymus Cardanus, cui multum de-
 bet Astrologorũ nobilissima Resp. in lib. 4.
 de subtil. cap. de luce & lumine, cum dixisset
 post Cometæ apparitionem Principum
 mortem, legum mutationem consequi, sub-
 didit: & cometes horum potest esse signum, causa
 vero minime. Ita & ego dico pueri prophe-
 tiam fuisse in cælo non tanquam in causa,
 sed signo duntaxat. Quare potuit Haly peri-
 tissimus Astronomus ex astro Veneris bene
 disposito facillime illud coniicere. Illud au-
 tem obiter adnotemus, Naturale, non mira-
 culosum opus esse, vt puerulus recens natus
 loquatur, nam cum sermo linguæ robore &
 intelligentia constet: hæc autem cum illo
 adueniat prius plerisque, hinc fit, vt mirum
 videatur, loqui puerum intelligentia nõdum
 absoluta, Attamen si linguæ robur prius per-
 ficiatur, cum homini à natura insita sit ipsa
 vis loquendi, quidnam officiat quo minus

audita non intellecta ad instar picæ, aut psittaci effutiat, vel intellecta iam nixa quodam spirituum, atque concursu ad linguam proferat?

EXERCITATIO VII.

*Ex responsis Sybyllinis providentiam Aeterni
Numinis confirmat.*

FVturos euentus sybyllæ pronuntiabant, idque non ex Ephemeridū contemplatione, multominus ex interrogationū scientia, quam professus est Albumazar. Diuino igitur ac supernaturali afflatu permotæ id præstabant; quare fatendum est sanè, à cælesti aliquo numine regi hæc nostratia atque temperari. Innuuit hoc arg. Arist. in lib. 2. ad Eudemium. Plut. in lib. Cur oracula esse defuerint: respondet falsam esse cōsecutionem, utpotè non ex integra partium enumeratione illatam. Quare diuinandi potestatem in vim terræ transfert, in vaporem scilicet antri Delphici, vbi sybyllæ responsa dabant: probat, quia cum Apollinis antri vapor ab initio violentior esset, maiori cum impetu ad futurorum prædictionem vatis animum impellebat: quare tunc temporis oraculorū responsa carminibus edebantur, cū autem vaporis vis impetus paulatim diminueretur,

impe

impetus quoque erat remissior, hinc soluta oratione futura prædicebantur, cumque vis illa exhauriretur penitus, oracula quoque desinebāt. Vapor autem quod prædicere cogat, & carmina condere, probat Plut. Nam id vini vapor efficit, & terræ igitur. Nam ut ex vino impetus, ita ex terra exhalatio incessit animum.

Super hac quæstione abundè admodum differuimus in nostra Apologia pro Mos. & Christ. Lege. Concedamus nunc terrestrem illum vaporem potuisse cogere ad carmina, non tamen ad futurorum euentuum prædictionem, quam Sybyllæ cum summa omnium admirabilitate edebant.

Hieron. Cardanus. in lib. 14. de rerum variet. c. 68. Sybyllinas prophetias tribus adscribit causis, vi terræ, vi cœlesti in puella, & vi cœlesti in antro, vis terræ vatis mentem agitabat: nam cum in antri penetralia ingrediebatur, vapor ille in exstasim rapiebat vigilantem. Exstasis autem vigilianti, etiamsi casu contingat, futura ostendit quamplurima, in quorum veritatem Sybyllæ mens cœlesti eleuata vi dirigebatur. Per vim autem cœlestem intelligit sydereos influxus Sybyllæ, & antro prædominantes, Veneris scilicet astrum cum Sole atque Saturno.

Philosophi

Philosophi ita Cardano obiicerent, quomodo nosti in Sybyllarum genesi Veneris astrum bene fuisse collocatū? quis Sybyllarum ephemerides tibi detulit? ex ipsarum virginitate respōdet Cardanus id deprehendo: at quot millia virginum in monasteriis virginitatem custodiunt, nec tamen prophetizant? Adhęc, quid habet astrum Veneris, vt sybyllæ debeat futura ostendere? quomodo id continget, cum omnis nostra cognitio ex connexis fiat, & præcedentibus cognitis, vt Arist. in Analyticis scripsit: & qui fieri potest, vt astra, cum ipsamet nesciant, nos, quę ignorent, edoceant? Sed mirramus hæc philosophica sophismata, & ex Astrologia Cardani inscitiam, Ptolomeo cōmuni omnium præceptores, etegamus. Errat, errat sane Cardanus, dum Mercurij & Lunæ nullā facit mentionem, cum Ptol. de astr. Iud. lib. 3. cap. de monstris tex. 20. dicat *Mercurius oraculorum & somniorum interpretes creat*, & lib. 4. cap. 4. tex. 18. inquit. *Rursus si luna propositum locum gubernet, à congressu cum Sole properans cū Mercurio, in Tauro, Cancro, & Capricorno, vates facit, sacrificos per pelsum diuinantes. In sagittario & piscibus ex mortuis vaticinātes, & demonum prouocatores: in Virgine & Scorpione Magos, Astrologos, futurorū cōsultos, præscita edoctos. in Libra, Ariete,*
& Leo

& Leone diuinitus furore correptos ex somniis
 coniectantes,coniuros,id est, adiuratores. Quo in
 loco Card. Ptolomæi mentem sic explicat.
 Intentio Ptolomæi est dicere, quod luna est causa
 diuinationis, cum quatuor habuerit conditiones.
 Prima vt egrediatur solis radios, appareatq; iam
 tñ.Secunda,vt ad Mercuriũ vadat; manifestum
 autem est occidentalem debere esse Mercurium.
 Tertia,vt luna præsit cæli medio,vel loco planeta
 opificum significantis. Quarta vt sit in signis
 conuenientibus, nec ex his putat aliquod non esse
 præter Geminos & Aquarium. Igitur lunam di-
 uinationum esse parentem certo deducimus expe-
 riemto. Cur vero author sit diuinationis,multa
 sunt causa.Est enim multiformis,& vi continens
 omnium stellarum vires,& nocturno tempore
 præest,& per se phanaticos significat. Nec vero
 solum cum hæc omnia affuerint, diuinationis
 causa erit, sed licet ex his vnum etiam deficiat. In
 Tauro igitur proprie facit vates, quia Venus oc-
 cultam facit diuinationem,& in Tauro Venus &
 luna gaudent. In Cancro quod aqueum sit signũ,
 per aquam, in eo autem luna & Iupiter domi-
 nantur; à beneficiis autem diuinitio procedit.
 Rursus in Virgine quod ibi Mercurius sedẽ suam
 habeat,& luna gaudeat, nobiliorem diuinandi
 scientiam significant Planeta. Cum igitur ex
 tua & Ptolomæi opinione Mercurius & lu-
 na ad

46 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
na ad diuinationem conferant, quid quod
de his in lib. de rer. variet. ne minimam
quidem fecisti mentionē? sed solius Ve-
neris astro, Saturni & Solis id tibi placuit totū
adscribere. Miror etiam Iouem & Martem
quare Apollinis templo prædominari non
dixeris, cū hoc vel ex reuerentia & sacri-
ficiis coniecisse debebas. At excusatum te
habeo. Nam lib. 4. in Ptol. t. 16. fol. 686. ad-
iungendum putasti sine vlla tamen iudi-
cij mica. *Mixtio (inquis) Saturni cum ve-*
nere facit diuinatores, & ut supra visum est
vetitis, & damnosis artibus deditos. Cum Ioue
autem, cum duæ benefica vincant, felices faciūt
satis, vnde augures, & sacrificos. nullum enim
genus hominum felicius aut magis honoratum
in quavis lege sacerdotibus exstitit. Hi igitur à
Ioue, Venere, & Marte significantur. De Ioue
quidem & Venere causa clara est, quod & diui-
tias, & reuerentiam, & securitatem, & opinio-
nem significant diuinitatis: vnde malè fecerunt
qui Saturnum illis permiscuerunt, vnde pauper-
tas & contemptus, quamobrem nullus ordo ta-
lis perpetuus, sed omnes eò diuturniores quò po-
tentiores. Nam in talium constitutione benefica
plurimum potuerunt. Sed de Marte causa est sa-
cificiū & mactatio animalium, & nūc loco eorū,
funera hominum curant. Quàm absurda hæc
sint, & incōgrua, vel is etiā qui à limine dun-

taxat Astrologiā salutarit, intelligat. Negas Ordinē, seu Religionē pauperē, diuturnam, cū tamē Christiana religio pauperrima ab initio fuerit, quare tu ipse in Christi genituræ expositione quę habetur in Ptol. de Astr. Iud. l. 2. c. 9. t. 54. fol. 374. hæc habes verba. *Cūque sors esset sub terra in sinibus Saturni desolata, significauit paupertatē, unde de seipso dixit filius ho. nō habet unde reclinet caput suū: perpetuo tamen ex Euāgelica veritate, lōgissimo autem temporis spatio secundum Astrologorum figmenta duratura est.* Nam fol. 366. inquis; *Est Genēsis Domini nostri Iesu Christi, in qua tot videbis & tāta mirabilia, vt iudices, etsi naturalibus rationibus solummodo insistentum esset, Christi Natinitatem fuisse admirabilem, naturāq; illi tribuisse quantum concursu omniū cælōrū excogitari poterat. Et naturaliter legē nostrā esse legē pietatis, Iustitiæ, Fidei, Simplicitatis, Charitatis, optimeque institutā, nullūque habiturā finem, nisi post reditum Ecclipticā, in quo fiet nouus status vniuersi: in die scilicet Iudicij vniuersalis nobis tua pace exponere liceat. Afferis insuper Religiones eō diuturniores, quō potentiores, quod falsissimum est, potētissima sanē fuit Arrij hæresis: grassabatur. n. per omnes mūdi partes; ita vt Hieron. dixerit. Totus mundus factus est Arrian⁹. Sola Petri Sedes, à Christo fundata*

super firmam petram, aduersus quam portæ inferi præualere non possunt, ab huiusce hæresis lue intacta remansit: vix autem ducen-
tis annis dominata est; quin imò vno quasi
arietata impetu concidit, excisaque est, vt
ne nunc quidem vel parietinæ ullæ, vel ru-
dera, vel ne ipsius quidem superbissimi, sce-
leratissimi que fundatoris (Deo sit laus) no-
men supersit: sed ad rem propius.

Cur in Sybyllarum Genesi Astrum Vene-
ris cum Saturno adiungis? nonne in Ptol. in
lib. 3. de Astr. iud. c. 16. text. 83. hæc pellegisti
verba: *Veneris stella Deorū prædictionibus, & ora-
culis vitia quodammodo elegantia, plausibiliaq; ef-
ficat, morbos diuinitus petitis curationibus mitiga-
biles; At si cum illa congressus sit Saturnus, nō sine
ignominiosa pœna, & vulgo nota. at huius igno-
miniae pœna publica inflicta sybyllis nō fuit,
Non igitur Saturnus cōgressus est cum Ve-
nere iuxta tuam positionem.*

Ad hæc cur asseris benigna fuisse sydera:
in sybyllarum ortu? quia diuinationem eis
contulerunt, respondes: imo ex hoc ipso ma-
leuola fuisse dicendum putem. Audi Ptol. in
lib. 3. tex. 78. *At si malefica in orientali angulo
consistunt, beneficis ad occasum repulsis, incurabilia
iuxta, ac illustria, maximeq; omnibus inuulgata
mala afferunt, epilepticis continuitatem morbi,*
vocife

vociferationes, & mortis sæpè terrores iniiciunt, ad
 insaniam & stuporem adducunt, in Domesticos in-
 coërcitam licentiam, denudationem crebram, &
 blasphemias, eisque cognata. Ad Demonoplexiam,
 aut cerebri auiditatem bacchantium, (hoc enim
 verbo utitur Virg. lib. 6. cū de Sybilla loqui-
 tur) cōsuetudinem, occulta passim prodēdi morem,
 verberationes, & his similia adiiciunt. Peculiariter
 verò ex locis quæ figurationem comprehendunt,
 Solis & Martis loca ad insaniam efficacia imprimis
 sunt. Iouis & Mercurij ad Comitiales. Veneris ad
 Numinis afflatus, & arcanorum reuelationes. Sa-
 turni & Lunæ ad humorum copiam, ac Demonop-
 lexiās, id est, Demonum vexationes. Fabellæ hæ
 sunt: Cardani tamen Astronomi inscitiam
 redarguūt. Hallucinaris etiam & grauissimè
 cum Solem Sybillarum quasi Rectorem &
 moderatorem constituis. Nam ex antri hu-
 more frigidissimo Sybillarum mentem ele-
 uari supra asserebas. At respōdet Cardanus.
 Furore corripiebantur Sybillæ, ob Solis igi-
 tur calorem. Imo Martis, vt tu postea fateris
 non inuitus lib. 4. de Astro. Iud. in Prol. tex.
 18. in fine. Diuināt tamen quādoque propter vim
 Lunæ, & Veneris, in eo, & opposito signo, (Cancro
 scilicet & Capricorno.) Sed in Libra facit (scilicet
 Luna) eos, qui ex somniis diuinant propter vim
 Saturni, & Veneris contrariam. In Ariete autem
 D furo

50 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
furore correptos ob vim Martis, Sicut in Leone ex-
orcistas ob Solis potētā, quæ natura Lunæ aduersa-
tur. Ideò Luna Demonis, Sol exorcistæ vim habet.
Exorcistæ non erant Sybyllæ, nec Soli subje-
ctæ igitur. Quare cum tam varia tamq; pu-
gnat^a adducat Cardanus, irridendus potius
quàm refellendus, & Sybillina respōsa maiori
& digniori principio adscribat necesse est.

EXERCITATIO VIII.

*Comprobat Dei prouidentiam ex vetusta, & noua
Legis miraculis.*

 Rgumentū è miraculis desumptum,
Dei prouidentiam tam dilucidè pro-
bat, vt inductione longa facilè possi-
mus supersedere: sed quid ad hoc Athei res-
pondeāt, inuestigandum nobis est, Cum nul-
li hætenus id aggressi sint operis: placuit. n.
nobis noua seligere omnia, vt cordatus Le-
ctor æquè poterit æstimare.

Nicolaus Macchiauellus facili negotio
hanc absoluit quæstionem, existimat mira-
cula excogitari, & confingi à Principibus ad
subditorum informationem, & à Sacerdoti-
bus ad lucri, honorisve aucupium.

At putridum hoc mendaciū est, vt ex tuo
ipsius ore patefaciam serue nequam, in libel-
lo de principe, asseris Christianā religionem
politico regimini aduersari, nam exanimat

hominum animos ob inerrorum timores, emasculat vires ob ieiunia, imbelles omnino efficit homines, dum à vindicta remouet, & incruento sacrificio vtitur, non igitur Politicus Princeps legem hanc intentioni, propositoque suo omnino contrariā miraculis cupiat, & prodigiis stabilitam. multo minus Sacerdotes Christi vicem in terris gerentes miraculorum meditātur nundinas. Nam in Commentariis ad Tit. Liuium in cap. vbi asseris in Regni, & Reip. scitissimo, æquissimoque regimine ad primæuas sanctiones reduci cuncta debere. Exemplum affers Beatorum Frãcis, ac Dominici, qui Christianam religionem quasi collapsam (at quomodo id fieri potest si à Christo supra firmā petram ædificata est) ab interitu vindicarūt, dum ad foundationis primordia reduxerunt, ad paupertatis. s. & humilitatis prædicationē, obseruationemq; quēadmodū à Christo sumpsit exordium. Audi nunc Nicolae, per te fideles isti paupertatem professi sunt & humilitatē, non igitur lucri, honorisq; causa miracula confinxerunt. At cōplurimis miraculis Sanctissimos hosce viros inclaruisse luculentissimo, certissimoq; Ecclesiasticæ historiæ testimonio comprobatum est. Falsa ergo tua positio, auaritiæ, superbiæq; causa à Sacerdotibus miracula excogitari.

54 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ
Christianam legem precessit eodem anno promul-
gationis magna coniunctio in Leone Christū exo-
rientem sex annis, exorientem autē Mahometum in
initio Cancrī, Anno Domini 590. non maxima, sed
magna tamen coniunctio. In Ptol. de Astro. Iud.
lib. 2. tex. 17. Affligētur autē leges maximè ut in
trigoni oppositis coniunctiones maxima fuerint.
Est Trigonus Christianæ Aries, Leo, Sagittarius, &
eius Dominus Iupiter, quia Sol communis. Idolola-
triæ Taurus, Virgo, Capricornus, & eius Dominus
Venus. Nam Luna communis est. Iudaicæ, Gemini,
Libra, Aquarius, & eius Dominus Saturnus,
nam Mercurius communis est, quia omnibus fa-
uet, & idè posteriores Legem Iudaicam non de-
serunt, sed recipiūt, quia Mercurius, quo omnes Le-
ges indigēt, propriè dominatur trigono Iudeorum.
Idè decreta eius Legis tanquam fundamenta ab
aliis recipiuntur. Trigonus autem Cācri, Scorpionis,
& Piscium Mahometicæ præst, nā Mars Religioni
illi dominatur, & initium dedit coniunctio media
anno Christi 591. in Cancro, quæ postmodum per-
seueravit vsque ad annum 789. in signis Aqueis.
Nemini autem dubium est, quod Mahometes na-
tus est intra hos terminos, legemq; ipsam promul-
gavit. Christus quoque natus est post sex annos à
coniunctione maxima in Ariete, promulgavitque
legem ea coniunctione in Trigono Arietis, Leonis,
& Sagittarij vigente. Itaque tum ab origine tem-
poris

EXERCITATIO OCTAVA. 55

poris, tum regionum ubi cæperunt, tum moribus, patet hos trigonos, hos Planetas Legibus illis præesse easque moderari. Aduersantur autem trigoni prout Planete. Trigonus quidem Arietis Trigono Cancræ, quia Mars & Iupiter inimici sunt, & maximè potentes ambo, ideoque diuturnum bellum. Similiter Trigonus Tauri trigono Geminorum, quia Venus & Saturnus inimicissimi, sed ambo debiles tamen. Vnaquæque etiam lex, maximè posterior alias destruit, in tex. 19. fol. 284. Consimiles absurdissimas complures recitat fabellas. Lex nostra & Seruator ipse sub Arietis coniunctione superiorum natus est, & ipsa Lex orta. Cæpit enim duodecimo Christus anno disputare. Promulgata verò sub coniunctione superiorum in Sagittario in regione Arieti subiecta. & nunc mediorum triangulorum vis maior cum sit in extremo opposito, viget in Gallia, Italia, Britannia, Sicilia, Germania, Hispaniaque, quæ omnes trigono illi Arietis externo subiiciuntur. Rursus Lex ipsius Mahometis sub aqueo trigono fundata est, & in illius quadrante, in Arabia sub Aquario promulgata in medio Trigono, confirmata autem magis in Armenia, Hircania, Mattiane, Bactra, Casperia, Setica, Sauromatibus, Oxiane, Logdiane. Demum propter concursum aquei trigoni, qui in quadrante quarto viget, promulgata est etiã in Numidia, Carthagine,

54 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ
Christianam legem præcessit eodem anno promul-
gationis magna coniunctio in Leone Christū exo-
rientem sex annis, exorientem autē Mahometum in
initio Cancrī, Anno Domini 590. non maxima, sed
magna tamen coniunctio. In Ptol. de Astro. Iud.
lib. 2. tex. 17. Affligētur autē leges maximè ut in
trigonis oppositis coniunctiones maximæ fuerint.
Est Trigonus Christiana Aries, Leo, Sagittarius, &
eius Dominus Iupiter, quia Sol communis. Idolola-
triæ Taurus, Virgo, Capricornus, & eius Dominus
Venus. Nam Luna communis est. Iudaicæ, Gemini,
Libra, Aquarius, & eius Dominus Saturnus,
nam Mercurius communis est, quia omnibus fa-
uet, & idè posteriores Legem Iudaicam non de-
serunt, sed recipiūt, quia Mercurius, quo omnes Le-
ges indigēt, propriè dominatur trigono Iudeorum.
Idè decreta eius Legis tanquam fundamenta ab
aliis recipiuntur. Trigonus autem Cācri, Scorpionis,
& Piscium Mahometicæ præest, nā Mars Religioni
illi dominatur, & initium dedit coniunctio media
anno Christi 591. in Cancro, quæ postmodum per-
seueravit vsque ad annum 789. in signis Aqueis.
Nemini autem dubium est, quod Mahometes na-
tus est intra hos terminos, legemq; ipsam promul-
gavit. Christus quoque natus est post sex annos à
coniunctione maxima in Ariete, promulgavitque
legem ea coniunctione in Trigono Arietis, Leonis,
& Sagittarij vigente. Itaque tum ab origine tem-
poris

EXERCITATIO OCTAVA. 55

poris, tum regionum ubi cæperunt, tum moribus, patet hos trigonos, hos Planetas Legibus illis præesse easque moderari. Aduersantur autem trigoni prout Planetae. Trigonus quidem Arietis Trigono Cancræ, quia Mars & Iupiter inimici sunt, & maximè potentes ambo, ideoque diuturnum bellum. Similiter Trigonus Tauri trigono Geminorum, quia Venus & Saturnus inimicissimi, sed ambo debiles tamen. Vnaquæque etiam lex, maximè posterior alias destruit, in tex. 19. fol. 284. Conformes absurdissimas complures recitat fabellas. Lex nostra & Seruator ipse sub Arietis coniunctione superiorum natus est, & ipsa Lex orta. Cæpit enim duodecimo Christus anno disputare. Promulgata verò sub coniunctione superiorum in Sagittario in regione Arieti subiecta. & nunc mediorum triangulorum vis maior cum sit in extremo opposito, viget in Gallia, Italia, Britannia, Sicilia, Germania, Hispaniaque, quæ omnes trigono illi Arietis externo subiiciuntur. Rursus Lex ipsius Mahometis sub aqueo trigono fundata est, & in illius quadrante, in Arabia sub Aquario promulgata in medio Trigono, confirmata autem magis in Armenia, Hircania, Mattiane, Bactra, Casperia, Setica, Sauromatibus, Oxiane, Logdiane. Demum propter concursum aquei trigoni, qui in quadrante quarto viget, promulgata est etiã in Numidia, Carthagine,

56 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
*Africa, Phyzania, Nasamonitis, Garamätibus,
Mauris, Getulis, Metagonitis, Bithyniis, Colchis,
Syria, Cappadöcia, Lydia, Cumagene, Cilicia, Pam-
phylia: Arabia autem adiacet Aegyptus, Cyrenai-
ca, Aethiopia, Media: constat & Scythicam gentem
in extremo trianguli quadrantis tertij ultimam
futuram, quæ nomen Mahometis relinquat: Sicut
& Hispaniam & adiacentes regiones, ut dixi, le-
gem Christi. Hæc tam subtilia sunt, si causam di-
uersitatis intelliges, quoniam illa maior est, cuius
quadrans consentit cum tempore promulgationis,
quadrans enim duos habet trigonos, & duo trigoni
duobus trigonis respondent mutuò sibi inuicem op-
positis. Ista firmior cuius trigonus consentit
cum tempore promulgationis. Schismata quo-
que & hæreses ad Astra refert. De Schis-
mate Anglicano sub Henrico octauo, in tex.
54. fol. 347. Ita loquitur. Cometes à deliquio di-
stinctus, Martis, ac Mercurij furentium damna si-
gnificat. Itaque & Iouius bona quadam immista
habebit, veluti ventos salutes pluribus atque fæ-
cundos. Verum & cum hoc dissidia Sacerdotum in
religione Christiana, prælia, non diuturna bella, ab-
scessus & febres acutas. Talem fuisse eum qui visus
est anno 1533. in Ariete sub Septentrionali parte
Galaxie credendum est; Nam Iupiter Legem Chri-
stianam, Aries Britanniam, Mars & Mercurius
significauerunt dissidium & permutationem, quæ
facta*

facta est post triennium in tota illa Provincia, iubente Rege illorum Henrico octauo. Lutheranam quoque hæresem ad sydera, nempe ad Venerem in Spica Virginis refert in lib. centum genit. gent. XI. quæ Martini Lutheri est.

O sacrilegam doctrinam, & ex hominum consortio eliminandam: ô impietatem nefariam, & post homines natos inauditam? Prophetarum varicina, Christianam religionem à Deo institutam, à Deo miraculis confirmatam ad fabulosam & commentitiam Arietis coniunctionem referre. *ex Cardan. in Ptolom. de Astror. iud. lib. 2. tex. 54. in præfat. ad Christi natiuitatem fol. 362. Arietis octauæ spheræ cum capite Arietis nonæ coniunctio nõ fit nisi in 36. millia annorum spatio, & etiam sunt qui dicant in 49. millia. Non igitur ex hac coniunctione, vt ibidem voluit Cardan. Christi lex exorta est, cum ex Sacra Hebræorum historia 6822. anni ab orbe condito præcesserint: Sed efficiamus vt Diabolica hæc Pomponatij, & Cardani moles suomet onere corruat. Affirmat ille Sydera causam esse nouarum legum, Moisaicæ præcipuè & Christianæ. At quomodo hæ Leges à Syderibus ortum ducunt, cum Syderum cultum omninò abrogent,*

58 AMPHIT. PROVID. AETERNÆ,
Ef. 47. & Gal. 4. Suntne adeò vefana Sydera,
vt aduerfus ſemetipſa Legem condant?
quomodo pro vniuerſi bono ab aſtris reli-
giones inſtituuntur, cùm tam diuerſæ
ſint? Vnde oriuntur contentiones & cædes
Ad hæc, quomodo nouo Legiſlatori ab A-
ſtris cõfertur facultas miracula operandi? Si
Mahometes nouã legem inſtituit ſub Mar-
te & Sole, abſque vllis miraculis & ſignis
Conſimiliter & Hæretici à Catholica Ec-
cleſia deficientes noua ſine vllis miraculis
dogmata conſingunt, niſi viuos occidendo,
vt de Caluino certum eſt; Hallucinatur
etiam Pomponatius dum herbarum viribus
miracula edi poſſe credit, quando in noſtra
religione mortuos quamplurimos à San-
ctis viris ad vitam reuocatos fuiſſe legimus,
quod herbarum ſucci præſtare nullo modo
poſſunt; neque Diabolus ex noſtra ſenten-
tia miracula operari vllatenus valet: ſed il-
luſiones tantummodò mendaciis, dolisq̃ue
refertiſſimas, vt ſcribit Apoſtolus.

Sed ad Cardanum veniamus, *Lex iudaica,*
(inquit) *à Saturno eſt*, cur omiſiſti: Mercuri-
um? Sanè in Ptol. de Aſtr. Iud. lib. 2. tex. 17.
fol. 278. ita loqueris. *Leges omnes in me-*
dio habitabilis promulgantur, & ex illo in ex-
trema

extrema perveniunt, quia Mercurius Dominus est
 eius partis, scilicet mediæ, ut declaratum est. Leges
 autem multis verbis indigent & rationibus, &
 mendaciis, etiamsi oportuerit, & volubilitate cere-
 bri, quæ omnia à Mercurio significantur. Nihilomi-
 nus Mercurius per se non potest dare legē, sed socius
 fit Saturno & dat legem Iudaorum, quæ est duris-
 sima, & fœdisima, & plena mendaciis, & abomi-
 natione, cum avaritia, & usura, diuortio, & con-
 nubiis illicitis, & lepra, & immunditia gentis, in
 text. 17. fol. 279. Lex Iudaica ortum habuit ab
 oriente, quia Saturnus orienti præest, immo oc-
 cidenti ut asseris aliàs, (& congruentius hoc
 crediderim) in tex. 18. fol. 282. ita loquitur,
 Iudaica Lex Mercurium Saturno adiungit, unde
 ipsi maximè sunt industrii, loquaces, & miseri, &
 parandæ rei pecuniariæ dediti. Sabbathum colunt
 propter Saturnum. Imò propter liberatio-
 nem à Saturno, nempe ab Ægyptiaca ser-
 uitude, quam ex Astrologorum sententia,
 Saturnus intulit. Saturnus namque præ-
 cipuè dat tribulationes, & servitutes, ex
 Ptolomæo libro 4. de Astror. iudic. text.
 71. Sed pergamus Christiana, subdis, à Ioue
 & Mercurio: cur non à Marte? qui ex tua
 opinione, & falsa illa quidem, nā multò an-
 tè id prædixerat Propheta, Oblatus est, quia
 ipse

60 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
ipse voluit, in ipsius genitura existens in 8.
domo, mortem ei comminatus est acerbissi-
mam, vnde Exordiū lex cepit firmissimum:
cur à Ioue? respōdit in expositione genituræ,
*Iupiter suauitatem morū, & probitatem, & man-
suetudinem cum eloquentia & sapientia maxima
declarabat; itaque factum est cum in ascendente
esset, vt anno 12. in templo disputauerit, Iupiter
enim ibi ante tempus dat sapientiam. At si Iupi-
ter dat sapientiam, cur adiungis Mercurium?
Nonne & Venus etiam id suppeditabat? Ita
sanè confiteris in expositione genit. Spica
virginis, Stella magnitudinis prima, & Natura
Veneris, ac parum Martis, quæ ante ascendens fuit
partibus solum tribus, tum ob partes duas Austrā-
lis latitudinis, tum quia verum æquinoctij pun-
ctum ascendeat, ideo eloquentiam & gratiam
apud gentes præstabant, naturalemq; futurorū co-
gnitionem. Cur non & Soli Christianam reli-
gionem adscribis? Sanè in tex. 18. in libr. 2.
Ptol. de Astror. iud. inquis *Christiani Iouē iun-
ctum habent cum Sole, illiusque diem colunt Do-
minicum; Sol autem significat iustitiam & verita-
tem: Christiana autē lex plus continet veritatis, &
simpliciores reddit homines. imò prudentio-
res, Nam idem Christus ipsissimus Deus
dixit Apostolis, estote simplices vt co-
lumbæ, & prudentes sicut serpentes. Adhuc
si Chri**

si Christiani sunt simpliciores, cur à Mercurio, qui sagacissimus est, ipsorū religionem, ortum ducere asseris? *Mahumetis*, subdis à *Sole & Marte equaliter dominantibus*, unde iustitiam cūstodit. At tibimet contradicis in text.

17. vbi inquis. *Associatur Mercurius Marti, & facit legem Mahumetis plenam violentia, & crudelitatis, fœdam diuortio, & uxorum multitudine, & libidini iunctam, fabulosis mendaciis, & impudentibus refertam, abhorrentem à pietate & humanitate*, & tex. 18. inquis, animaduertendum, quod ad trigonos attinet atque leges, *Mahometicam quæ sub Marte est, sibi adiungere Venerem, vel Lunam Venerem, ob inexhaustam libidinem, diemque illi consecratum colunt. Lunam verò quod laboriosissimi sint atque vagi, eiusque in vexillis imaginem referunt: ob utramque autem plures accipere uxores lex illa permittit. Albuzar etiam, à quo Cardanus hæc omnia accepit, Turcicam superstitionē astris adscribit. Utinam verò illius astronomicum iudicium de Sectæ huius duratione veritati correspondisset, nam ipsa lex exhausta omnino foret & exinanita. Subdis: Idololatria à Luna & Marte, Cur non adiunxisti Mercurium & Venerem? Nam in expositione tex. 17. inquis. *Mercurius iunctus Veneri facit legem Idolorum debilem, & luxui deditam in qua omnia*
*licent:**

62 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
licent: & multiplicem propter Mercurij poten-
tiam, ideoque cum Venus debilis sit, comparatione
superiorum, facta est levis, plurimum Deorum, plena
superstitionibus, & diuinatione, & fabulis, quæ
plenæ sunt etiam adulteriis, & flagitiis aliis, &
amoribus puerorum. Mercurius enim talia om-
nia significat. Et in text. 18. Idolorum, inquis,
lex Veneri Lunam adiungit orientalem, sicut Ma-
hometica occidentalem, & text. 17. Idolorum lex,
quoniam à Venere originem suam habuit, initium
sumpsit à meridie, scilicet Assyria, Babylonia, &
Chaldeis. Primus enim Belus Assyriorum Rex
adorari se præcepit. His omnibus oppono Tri-
themium, qui in lib. de septem Secundeis,
docet Idololatriam incepisse sub regimine
Michaëlis, qui Angelus Solis est. Subdis: sol-
uitur autem unaqueque Lex à suo contrario: ne-
quaquam, Lex Christiana, quæ iuxta tuam
assertionem sub Ioue, & Mercurio est, soluit
Legem Gentilium sub Luna & Marte con-
stitutam. Iupiter, & Mars inimici sunt; non
autem Mercurius, & Luna.

Sed excipiamus tuam ratiocinationem.
Saturnum debellat Iupiter authoritate, & Mer-
curius ratione. Deceptus est hic Atheus, quia
existimauit Christum soluisse legem Hebræorum,
quæ sub Saturno erat, At contrarium Christus
fateretur: Nō veni soluere, sed adimplere legem.

Adhæc

Adhæc Iudæorum Lex est sub Saturno. A Christo igitur soluta non est: cōsecutio probatur. Nam Saturnus à seipso nō destruitur, sed à Ioue & Mercurio. Seipsum autem destruxisset, si & Christus. Nam ex Saturni instinctu propriam legem Christus euertit, secundum ipsum Cardanum in expositione Christi genit. circa finem, vbi inquit, *Cumque Saturnus esset in nono loco, atque retrogradus, significauit studiū euertēda legis, in qua natus erat. Nemo autem legem euertit, nisi qui nouam condere vult. Cum verò illud diuinitus faceret, naturaliter tamen hoc studium Saturni stella declarabat: intētumque perpetuo in opere faciebat.* Vbi lector aduertat, nullo modo in Christi Natiuitate fuisse retrogradum Saturnum. Namque ita, ex Cardano, lingua blæsa fuisset Christus. Nam in ipsius Cardani genitura ab ipso confecta, quæ sanè pulcherrima est, hæc verba perlego. *Nonum vitium est lingua blæsa ob Saturnum retrogradum, Mercuriū licet aspicientem trigono. Subdis Iouem & Mercurium debellat Mars: Hoc sanè modo Lex Turcarū Christianam legem debellaret, quod falsissimum est, nam tu ipsemet in præfatione ad Christi geniturā, fateris nostram, Turcarū lege diuturniorē. Martem & Solem debellat Saturnus & Venus.* Iudæi igitur destruent Turcicā sectā.

64 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
O acutum hominem; Martem & Lunam
Sol & Iupiter destruunt; immò Iupiter &
Mercurius: sub quib⁹ Christiana religio cō-
stituta cum sit ex tua opinione, Gentilium
sectam Marti & Lunæ subiectam euertit.

Concludis deinde. *Ob hoc Christiani eri-
gite capita*: imò erigunt, & te disceptantē au-
diunt in Ptol. lib. 2. de Astror. iudic. text. 54.
fol. 369. in præfat. ad Christi natiuit. *Natura-
liter lex nostra, est lex pietatis, iustitiæ, fidei, sim-
plicitatis, charitatis, optimèq; instituta, nullumq;
habitura est finem, nisi post reditum ecclipticarum,
in quo fiet nouus status vniversi, in sæculi scilicet
cōsummatione. Euerteturne lex Christiana
à Marte, quia complures occidit Martyres?
Nequaquam: imò illorum sanguis Ecclesiæ
semen est, vt ait B. Cyprianus.*

De trigonorum fabellis hic non disputo,
nam in Apologia pro Mosayca & Christia-
na lege, abundè de Astrolōgorum arcanis
differuimus.

Schisma Anglicanum Marti, & Mercurio
ex Ariete in Britannia prædominante ad-
scribis: at falsissimū esse deduco ex tua sen-
tentia. Nam in lib. 2. ad Ptol. de Astror. iud.
tex. 12. fol. 254. *Inueniuntur, inquis, Regiones
distantes magis similes inter se euentibus, & mo-
ribus quàm propinquæ, veluti Britannia, & Indea.*

Ob id

Ob id Britannia & Iudæa quod sint peruicaces, & truces, atque seditiosi. Britanni Arieti tribuuntur. Iudæi verò quod impij, quod insidiosi, & audaces, similiter sub eodem signo sunt atque planeta: sic utraque harum regionum sæpius & contumacius, ut nulla alia, Romanis rebellauit, ac sæpius ad internecionem concisa, & utraque similiter novos ritus legis, & diuini cultus sibi inuenit, aliquando quidem in melius, & persæpè in deterius. Si sub eodem Arietis signo utraque prouinciarum constituta est, Cur cometes in Britania non verò in Iudæa futurum schisma antenunciavit? deinde cur vatiniano quasi odio Angli Iudæos prosequuntur, ita ut in Principes Italos, qui illis domicilia, stationesque concedunt, quotidie, licet immeritò, debacchentur: contra verò cur Iudæis Angli inuisissimi, infensissimique sunt? Fuit quidam temporibus meis Iudæus in Anglia, ut Christi fidem fusciperet, & ab Oxoniensi Academia perhumaniter fuit exceptus, cum verò ad sacrum lauacrum deducendus esset, aufugit, captus est. Rex ex benignitate dimisit, offendit eum aliquo tempore post Luteriæ Parisiorum in aula Regia, ubi in sermone mutuo quem duximus, Anglorum auaritiā mirum in modum sugillabat, ut tum præ cæteris nationibus vel maximè dediti sint vni libera-

E litati,

66 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
litati, illamque quibuscumque possunt ra-
tionibus erga extraneos ostendant, præcipuè
verò in ipsum Hæbreum, quem per 2. annos
magnificis impensis aluerunt, vt Christia-
nam religionem amplecteretur.

Addis Cardane legum mutationem suc-
cedere in Anglia, & in Iudæa: In Anglia qui-
dem verissimum est: in Iudæa verò mini-
mè. Nam à suæ legis primordio ad hodie-
num vsque diem Messiam suum expe-
ctant.

Præterea Anglicani schismatis aliam red-
dis causam in expositione genituræ Henrici
octavi, quæ coniuncta est genesi Eduar-
di sexti eius filij, & est prima in ordine.
De Henrico igitur hoc iudicium profero.
*Fuit Venus cum cauda & lampade stella naturæ
Martis, & Luna in occiduo cardine in Martis
dignitatibus. Mars verò in Virgine infelici signo,
& quadrato Iouis infelicitis. Mutavit præterea le-
gem ob hæc causam Pōtifici maximo succensens. Id
contigit ob Veneris situm, & ea qua illi adherere
diximus.*

In Lutheri genitura errauit Cardanus,
nam diem 22. Octobris anni 1483. illi na-
talitium facit, cum tamen natus sit die 10.
Nouembris, hora prima ante mediam
noctem vt habet Calendarium Eberi, vt
refert

refert Tychon Brahe. in lib. de noua stella pag. 777. qui diuersissimè à Cardano Lutheri genituram exponit. Lutheri imaginē cum essemus Argentorati inspeximus, & Apostasia signum facileprehendisset Card. ex Mercurio quem præse fert in 6. domo: cæterum Venerem habet amicam, hinc gratiosissimus apud suos extitit. Potuissem Cardani doctrinam refellere ex Trithemij sententia quam habet in tractatu de 7. secundeis Argentinx impresso apud Lazarum Zetznerum, sed quia nullius ingenij ac iudicij, ego semper Trithemium existimaui, ex eo probationes desumere verecundatus sum.

Sed redeamus ad Pomponatium, hic acutissimè existimauit, complures euentus, quos nos miraculosos dicimus, ex vi imaginatiua prouenire, innititur enim huic axiomati. Vehemens imaginatio facit casum, vt videre est in muliere coeunte, quæ aliquam concipiens imaginem in actu venereo, eidem foetum assimilât, & in prægnante, quæ mala punica, exempli gratia, desiderans, foetum malo punico stigmatizat, adeoque tenaciter huic demonstrationi adhæret, vt Diui Francisci patroni mei apud Deum colendissimi stigmata ex vehementissima Christi Domini vulnerum apprehensione

68 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
effici potuisse contendat.

Verum fateor me multos annos ea in opinione fuisse, vim imaginationis nihil aliud efficere posse, quàm Venerem excitare. Maculas autem, quas in hominibus interdum conspiciamus, & si omnes matris desideriis adscribant, negabam ego, quando & in lapidibus, & in plantis quæ appetitu carent, eadem ceraforum, auium, piscium, aliarumque rerum effigies insculptas à natura videamus. Adhæc si prægnantis appetitio foetum afficeret, omnes maculosi essemus, quippe prægnans non est, quæ indies insolitum aliquid non concupiscat: Cum verò pauci adeò sint, ut vix è mille vnus signatus reperiatur, non debuit pro generali causa prægnantis appetitio assignari. Cur deinde auiculis, cur herbis, cum vel maximè appetantur, non notamur? Sed sunt pueruli (inquiunt) qui cerafi figuram in aliqua corporis parte impressam habent, mater verò testatur fructum illum se exoptasse, O acutam responsionem! An ne mulier negabit cum coit, & cum prægnans est, viri sui honestissimos amplexus se appetere, cur igitur femellæ quam genuit, & quam gestat in vtero, quod ipsa è viro vehementer appetit, non effingit? Sed muliebri hoc testimonium aliter eluda

eludamus, nulla ipsarum est, quæ dum infans in vtero est, sciat prædicere, an, & quibus maculis infantem signabit, cum tamen certò sciat quæ summopere exoptarit, sed cum nascitur infans, & aliqua re signatus à matre conspicitur, tunc illa, hunc ego fructum desideravi, cum tamen infinitos alios concupierit, & fortassè illum non appetiit, sed hanc assignat rationem, quia ob omnibus vera acclamatur.

Chimici nullo negotio quæstionem absoluerent ex Anaxagoræ sententia: *omnia in omnibus*: sed reuera Anaxagoras nunquam in ea fuit opinione, ubique omnem esse substantiam, sicut Alchimistæ, nunquam putasset ille in acu Balenam inesse. Sed aiebat nullam imponi formam nouam, quia commistæ essent omnes, ita artificem putà sculptorem ablatione superfluxæ materiæ formam detegere potius quàm falso imponere se dicet, suberat enim.

Astronomi ad astra id referunt, sanè si piscis signaculum in homine insignitum videmus, facillimè dicunt, Solem tunc fuisse in piscibus. Mirum tamen est cum quolibet anno Sol sit in signo piscis per 30. dies, cur rarissimi, & ferè nulli reperiantur qui piscis effigiem in aliqua corporis parte signatam

70 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
ferant? sed cui astro cerasi formationem ad-
scribent?

Sed concedamus Pomponatio perma-
gnas esse imaginationis vires. Romana tamē
Ecclesia, quæ lima est veritatis, in miraculo-
rum numerum non recipit quod imaginati-
uæ vi effici potest, sed id solum quod omnes
naturæ vires excedit. D. Francisci stigmata
etsi nō sint de fide (nullum enim de iis extat
Ecclesiæ decretum tanquā de fide) quia ta-
men in matutinis diuinæ lyturgiæ præle-
ctionibus stigmatum aliqua fit mentio, Ego
Catholicæ Matris Ecclesiæ filius, in Apolo-
gia pro Trident. Cōcilio in Decreto de san-
ctorum inuocatione scripsi aduersus Luthe-
rum, existimantem B. Franciscum ex vehe-
menti erga Christum amore propriis mani-
bus seipsum ferro stigmatizasse. Quod à ve-
ritate alienum est, quandoquidem mortem
sibi consciuisset, vel illius saltem manifesto
periculo ob inanem finē se exposuisset, quod
de Seraphico viro præsumendum non est,
neq̃ ab ipso Luthero qui 7. in locis, vt adno-
taui, præcipuē in lib. de capt. Babil. c. de Eu-
charist. confitetur Franciscum fuisse virum
sanctissimum, & nunc in cœlis cum Christo
regnare: multominus ex imaginatiua for-
mata sunt in eo stigmata, vehementissimus
namque

namque fuit, ardentissimusque semper in Christi meditatione. Cur igitur per tot annos eadem ante imaginatiua consimilia ei non impressit vulnera? Cur item non cernimus eadem in augustissima Deipara? quæ filium suum in cruce confossum aspexit, quæque vehementiore affectu vt Mater diuina erga Deum filium ferebatur.

Pomponatij argumentum de muliere prægnante ad Franciscum nullo modo concludit, cum diuersissima sit in vtrisque ratio. In prægnante quidem illud fit, quod illa in ore saliuam producit exoptati fructus saporem per omnia redolentem. Salua igitur veluti semen est concupiti fructus, non igitur mirum si deglutita fructum, cuius eadem semen est, producat. Hinc in mentem venit Dominam Beatricem Lopez de Noguera matrem meam dilectissimam narrasse mihi puerulo, quam plurimis exoptatis æstiuis fructibus hyberno tempore se caruisse, dum me gestaret in vtero, nullis tamen signasse, quia saliuam illam tunc temporis expuisset in terram. Cur eius saporis salua fiat, hic non disputo, cum luculentissimè ac subtilissimè id præstiterim in phisico-magico. Franciscus verò nequiuit Christi vulnerum saporem

72 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
(nullum enim habent) redolentem salivam
congenerare , nec congenerata tamen po-
tuisset stigmatum fructus illos tanquam se-
men quoddam producere in tam seiunctis
corporis partibus, vtpotè pectore, manibus,
& pedibus : quare si Ecclesia declarat vera
fuisse Francisci stigmata , supernaturali cau-
sæ quin adscribenda sint nullatenus dubito.
Aliqui molles Athei in dubium vocare mi-
raculorum certitudinem non verentur, quia
nullum vnquam viderint , immò & maio-
res natu interrogarint, an de aliquo miracu-
lo testimonium certum proferre possint : illi
verò auritos, non oculatos testes esse se re-
sponderint. De visu deponunt aniculæ, & de
quibusdam leuissimis , quæ transferri ad na-
turalem causam commodè possunt. At quid
blaterant pecudum illi similes potius quam
hominum, cùm nullus à sacrosancta Catho-
lica Ecclesia sanctus declaretur, nisi complu-
res testes omni exceptione maiores de quâ-
plurimis verè miraculis ab eodem patratís
infallibili testimonio deponant. Vidi ego
sanè opus non sine maximo miraculo , cæ-
cum nimirum à B. Virgine illuminatum. Il-
lud hic mihi liceat adscribere. In Apulia,
quæ olim magna Græcia dicebatur, situm
est oppidum Præficium nomine, non longo
à pa

à patria nostra disiunctum interuallo, in illius oppidi suburbio inuenta est Deiparæ imago, quæ honorificentissimè, integerri-
mè, religiosissimèque ab omnibus debito more colebatur, inaudiuit illud idem cæcus quidam ab ipso ortus sui die, & duce puerulo, aut canicula, ad sacellum Virginis festinauit, de geniculis adorauit, fuis precibus obdormiuit, & tandem è somno experrectus illuminatum se agnouit, surgens autem claudum se effectum esse aduertit: Quod exemplum cùm Germaniam peragrarem, Atheo homini obieci, qui meum testimonium non reiiciens, vt miraculum nullum esse ostenderet, duas subtilissimas excogitauit responsiones, Quarum prima fuit hæc, contigisse illud ex influxu astri sacello eidem prædominantis, probareque hoc modo conatus est, Sanctorum imagines vno aliquando die decem miracula edent, interdum verò decem in annis vix vnum, quod non nisi ex astrorum dispositione, influxuque prouenire potest. Præterea vno in loco miraculis clarèt, si aliò transferatur, aut omnino nullis, aut certè non tam crebris. Virtus igitur miraculorum loco alligata est, & per consequens à Sydereis influxibus pendeat necesse est. At futilis illa & anilis

74 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
sus est responsio, quandoquidem ab orbe
condito locus ille astris propositus, subie-
ctusque fuit, cur igitur nulla ante hæc
tempora miracula vel visa, vel audita sunt?
quæsiuit à me Atheus, cui syderum con-
cursui imaginem subiectam putarem, igno-
rare me confessus sum libens, hoc vnum
nouī. Prouinciā nostrā Leoni subiaccere
& Soli, hinc infert Ptol. in lib. 2. de Astror.
iudic. tex. 16. incolas præstantiæ, benignitati,
amicitiæque studere.

Altera responsio erat, cæcum hunc ex
vehementi imaginatiua voti compotem
factum esse, probabat à simili. Memoria
traditum accepimus, Regis cuiusdam fi-
lium à natiuitate mutum, loquelam acce-
pisse ex nimio, patri hostiles gladios fugien-
ti, desiderio succurrendi: subrisi equidem,
quid rides? ille. Ego, nonne te Astrologum
pudet virtuti imaginatiuæ id tribuere, quod
in astra commodius poteras retulisse, vt in-
nuīt Ptolom. in lib. 3. de Astror. iudic. text.
„ 53. qui sic incipit, impedita lingua sunt &
„ blæsa, ac balbutiente, quotquot Saturnum
„ & Mercurium habent in prædictis angulis,
„ congregientes cum Sole. Maximè verò
„ quando & Mercurius occidentalis est, &
„ ambo cum Luna configurantur. His verò
fortè

fortè adiunctus Mars, soluere plerumque “
 solet linguæ inuolutionem, posteaquam “
 Luna illi obuia sit; Qui textus hereticos ad “
 Astrologicam fidem deducere possiet, inquit
 Cardanus in illius expositione.

Sed fateamur mutum ex vi imaginatiua
 locutum esse, nego tamen idem fieri posse
 in cœco, Nam ille nihil noui effinxit, sed lin-
 guæ duntaxat vinculū soluit, quod vehemēs
 imaginatio in nō valdè læsis (vt teste Pom-
 ponatio hic Regis filius erat) efficere potest:
 in cœci verò illuminatione de maiori agitur
 negotio, vtpotè de formatione oculorum
 cum suis membranulis. Obiiciebat ille, illu-
 minatus claudus euasit, non igitur ex mira-
 culo quodā diuino adeptus est lucem: quip-
 pè Deus non absoluere & punire simul con-
 suevit. Naturæ igitur opus fuit, cœcus enim
 quidquid virium habebat, ad imaginatiuā
 pertraxit, quibus vsa natura, humanæ volun-
 tatis ancilla, nobilissimum opus, nempe ocu-
 los efformauit, viliorem corporis partem
 despiciens, vtpotè pedes, cui despicientiæ nō
 refragatum est cœlum, patiens enim sub Lu-
 na cōstitutus facilè erat, hæc autem cū in
 nodis seu flexuris est, aut in signis obnoxiiis
 nimirum Ariete, Tauro, Cancro, Scorpio
 & Capricorno, claudicationes gignit ex
 Prol.

76 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
Ptol. lib. 3. de Astror. Iud. tit. 58.

Respondi ego in hunc modum, in claudicatione Dei opus deprehendunt in schola Spiritus educati. Simile enim quid legimus Gen. 32. de Iacobo victoriam ab Angelo reportante simul & claudicationem. Addidi insuper huius miseri hominis imaginatiuam nihil præclari efficere potuisse, utpote quia debilis erat. nam præcedenti die, ut audiisse me memini, in pane, & aqua ieiunarat, ieiunantium autem imaginatiua nullum potest præstare singulare opus, ut in Physicomagico docuimus.

At subiunxit hic Atheus: finxit ille se claudum cum tamen non esset, quia cæcus assuetus erat mendicare (mendicantium autem vita omnium iucundissima est) iam verò ab Astris lumen adeptus, fodere cogeatur, & in sudore vultus māducare panem. Conducibilius palato suo duxit deuota cantuncula optima fercula à mulierculis extorquere, earumque consortio perfrui, miraculum apud illas scilicet enarrando, depredicandoque: At nugæ illæ mihi faceessant tandem, quod si enim effigiem illius etiamnum calleo, in illius ortu Solem in Libra fuisse facile erat diuinare ex fronte & Capillis, ex Veneris quoque Sydere aliquid traxisse æreus faciei

ciei color præsignificabat, quinimmo Venus suam in Libra domū habet. non ergo fraudulentus fuit ex Astronomorum regulis.

Sed valeant iterum abeantque Astronomorum fabulæ & deliria, quæ detestari me prorsus execrarique profiteor, in medium tamen adduxi, vt inertia præceptorum ineptiaque patefieret. Nec illa mihi disceptatio vitio facilè vertetur, quando & SS. Patres Arrianorum blasphemias in Dei filium recitant passim, & retundunt. Et illustrissimus Bellarminus in suis operib. refert bacchan- tium hæreticorum furores in Christi Sacramenta, eiusque Vicariū Romanum Pontificem. Hæreticorum verò blasphemiarum, quæ ab ipso adducuntur & refelluntur, minorem in se haud continent impietatem, quàm ea, quæ nos ex Astrologis in medium produximus, & reiecimus. Nec inde mihi fraudis aliquid criminisve affingetur, si in Atheorum Libris euoluendis aliquātum temporis me cōsumpsisse quispiā suspicetur. Nam Lutetiæ cū essem, & Apologiam pro Tridētino Concilio conscribendam suscepissem, ab Illustrissimo Reuerēdissimoq; Domino Roberto V- baldino Episcopo Politiano, ad Christianissimum Regem Apostolicæ Sedis Nuncio amplissimo quosuis Libros peruolutandi facultatem

78 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
cultatem impetraui : sed aduersus veteres
Philosophos exercere nos incipiamus.

EXERCITATIO IX.

Diagora Athei Sententiam explicat.

Diagoras Milesius inter veteres Philo-
sophos vel vnus nominatim Atheus
omnium ore, & vnanimi consensu procla-
matus est, nec iniuriâ quidem, quâdo nescio
qua stulta, & anili prorsus persuasione infe-
ctus, perfriicta fronte Diuinam prouiden-
tiam inficiari, atque ita teste Cic. in lib. de
Nat. Deor. ratiocinari ausus est : Si Diuina
prouidētia orbis regeretur, Cuncta pro me-
ritis vnicuiq; hominum, bonis sc. bona, ma-
lis mala, æqua quasi quadam bilance truti-
nata distribuerentur. Sed cū longè secus
omnia gerantur, Dei prouidentia circa hæc
inferiora, cur, aut quænam sit videre nullo
modo pos sū. Maior satis liquet, Nā ad Prin-
cipis prouidentiam vel hoc in primis spectat
improborum petulantiam, nefariosque co-
natus suppliciiis coërcere, proborum autem
virtutem, & promerita benefactis compen-
sare : Minorem veram esse vsus quotidianus
testis certissimus perhibet, quippè eos, qui
iuxta diuinæ Legis normā, & perpēdiculum
omnes vitæ suæ conformant rationes, nec
vnquam

vnquam recti, & qui que transfiliunt lineas, innumeris videmus quotidie hostiū telis proponi, appeti insidiis, proditionibus circumueniri, irretiri difficultatibus, innumeris aduersitatibus conflictari. Contra verò eos, qui flagitiis, & facinoribus cooperti, diuina & humana omnia promiscuè habent, nullis aduersæ fortunæ iaculis appeti, nullis calamitatibus opprimi, sed in omni rerū copia, in deliciis ex animi sui sententia tranquillam ætatem agere: Pompeio contra itus fasque omnia miscenti prospera omnia, Reipubl. causam defensori omnia aduersa, omnia contraria cecidere. Dionys. Tyrannus cum locris Proserpinæ fanum expilasset, Syracusas nauigauit, cūmq; secundissimis ventis, velisq; ad optatū portum appulisset, videtis, inquit, quā prospera etiā Sacrilego à Diis immortalibus nauigatio concedatur. Ac ne per longos anfractus argumenta quæramus, cū compendia præstò sint, ipse Diagoras cū in Samotraciam nauigio iret, ipsique nautæ aduersa tēpestate infestati inclamarent, non iniuria sese talibus procellis iactari, qui Diagorā naui suæ excepissent, Illudens ille ipsorum obiurgationi, multas alias naues ostendit eodem periculo laborantes, rogauitque simul num in totidem aliis nauibus Diagoram

ram veli putarent: hoc ipso innuens cuncta
 fortuito sine personarū discrimine, diuinæq;
 prouidētię dispositione euenire: Cui cū qui-
 dam obiiceret pictas votorū tabulas, inquiēs,
 tu qui humana Diis curæ non esse disputas,
 nonne aduertis ex tot tabellis pictis, quàm
 multi cōceptis votis temperastis discrimen,
 & inclementiam effugerint, saluique & in-
 columes peruenerint in portum, hoc ab illo
 responsi tulit. Ita sit, illi enim nunquam picti
 sunt qui naufragio facto in Mari perierunt.

EXERCITATIO X.

*Diagoræ argumento soluendo varias
 adducit rationes.*

SToïci Philosophi Argumento huic
 respondent negando minorem pro-
 positionem, existimant enim bonos in vita
 præmiis munerari, improbos suppliciis affi-
 ci, virtus enim est præmium sui, vitium verò
 sui supplicium. Primum ita probat Boethius
 in 2. lib. consol. Phil. Rerum quæ geruntur
 illud propter quod vnaquæque res geritur,
 eiusdem rei præmium est, vti currenti in sta-
 dio, propter quam curritur, præmium præ-
 fixum, corona est; cumque omnis agēs Bea-
 titudi

EXERCITATIO DECIMA 81

titudinis consecutionem intendat, beatitudo erit præmium actionis. Sed beatitudo nil nisi bonum est, bonum autem consequuntur boni eo ipso quod boni sunt, boni igitur præmiis afficiuntur. At hoc Stoicorum placitum à veritate alienum existimo, Nullum enim agens in actionis suæ pulchritudine cōquiescit, sed ad maius aliquid semper anhelat. Animalia non propter ipsum motum sese mouent, sed vt per motum aliquid sibi boni conquirant, artifices, nō modo artis suæ functiones, sed & finem spectāt. Quemadmodum ipsimet Stoici virtutis actiones non ad virtutem, sed ad gloriā virtutis præmium referebant, quod ita probat Cic. in orat. pro Arch. Poët. *Trahimur omnes laudis studio & optimus quisque maxime gloria ducitur. Illi ipsi Philosophi* (Stoici nimirum) *etiam in illis libellis, quos de contemnenda gloria scribunt, nomen suum inscribunt: in quo prædicationem, & nobilitatem despiciunt, prædicari se ac nominari volunt:* Boethiana ratio falsum assumit principium, Iustorum bonitatem probitatemque beatitudinem esse. Hæc enim non bonum est, sed summum bonum, imò summa bonitas. Cū igitur nulli vnquam ad eam se conscendisse perfectionem gloriari possint, vt optimi, & summè probi

82 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
sint, nec meliores effici queant, Beatitudi-
nem quæ summum bonum est, nunquam
in hac vita perfectè consequi se posse fa-
teantur necesse est.

Probat deinde Boethius, vitium esse pœ-
nam sui, nam malitia est carentia bonitatis,
& entitatis igitur, quippe ex Arist: Ens, &
bonum conuertuntur: At summa pœna est
priuari Ente, pariter ergo & bonitate. Sed
absurdum Axioma Stoicum probandum as-
sumit Boeth. non igitur mirum, si probatio-
ne eiusdem deficiat. Ipsi Stoici enim corpo-
rali pœna reos affligebāt, quod à virtute Ius-
titia, cui vel maximè studere ipsi videri vo-
lebant, erat alienissimum, si propria illi mali-
tia puniebantur. Entis priuatio vel pœna est
longè grauissima, Bonitatis carentia verò
nulla videtur Atheis pœna, Ens autem con-
uertitur cum bono physico, non morali. Alij
ex nostratibus existimant minorem propo-
sitionem non esse absolutè veram, quia vt
plurimum facinorosi, perditique Ganeones,
in hoc sæculo vel à Deo scelerum iustissimo
vindice, vel à Iudicibus Dei ministris meri-
tis mulctantur pœnis, Nam vt ait Apostolus,
*Omnis potestas à Deo est, Non sine causa gladium
gestat, minister enim Dei est ad Iustitiam.* Ab his
autem Scelerati ad carceres, ad latomias,
ad

ad triremes, ad cruces condemnantur. In sacro etiam Codice poenas à Deo impiis infligtas legimus. In Genesi. 3. 6. 19. Exod. 5. 7. 8. 9. 16. 17. Leuit. 24. Num. 10. 11. 20. 21. 26. Iosué 6. 10. Iudicum 3. 4. 6. 10. 14. 15. 16. 1. Reg. 4. 5. 6. 13. 15. 2. Regum. 11. 12. 24. 3. Reg. 11. 12. 20. 4. Reg. 19. 2. Paral. 13. 14. 20. 32. Iudith. 6. 13. Daniel. 3. 4. 5. 2. Maccab. 3. 9. 15. & aliis sexcentis in locis.

Sacrosancta fanè responsio: at nullo negotio ab Atheis repellitur, qui eam Sacrae Scripturae præstāt fidem, quam vel ego Æsopis fabellis, aut muliercularum infomniis, aut Alcorano-turcicis superstitionibus. Negant pariter Athei puniri homines ob scelestia, quis enim supplicium effugiat, cum sine crimine uiuat nemo? Sed aduersis natalitiis Syderibus eo destinari asseuerant. *In carceribus*, inquit Ptol. lib. 4. de Astror. iud. tex. 71. *Finient vitam qui Saturnum habuerint in occasu utrius luminarium oppositum. Violenta verò*, inquit in tex. 69. *atque cōspicua morte interibimus, si aut uterque maleficus imperat interemptorio loco, aut per congressum, aut per radios quadrangulos oppositosve, Aut alteruter eorum ambove Solem, aut Lunam, aut utrumque luminare maleficio affecerint, ubi mortis quidem atrocitatem ab eorum congressu constitui putabimus.* Quare Cardanus

84 AMPHIT. PROVID. ÆTERNÆ,
in illius text. expositione violētæ mortis dif-
ferentiis recitatis, subdit: *Miserorum hæc sunt
supplicia fortunæ potiùs, quàm sceleri adscribenda.
Nam si ad scelera respicias multi sunt Principes,
quibus, si iure æquo res ageretur, nulli pali, nulla
rota, nulli ignes ad expianda eorum flagitia suffi-
cerent, cum tamen ne minima quidem afficiantur
pœna.*

Theologi aliter argumento Diagoræ res-
pondere solent, Dei scilicet prouidentiam
ad futuram vitam cuncta dirigere, adeoque
pœnas, & præmia redditum iri vnique
prout gesserit in suo corpore. Fateor qui-
dem ipsissimam esse veritatem, quando sic
Euangelicæ testantur promissiones, verun-
tamen Atheos conuincere nō videtur, quip-
pè qui ex Ciceronis Disciplina inferorum
pœnas tãquam vetularum deliria reiiciunt,
contemnunt, despiciantur: dicuntq; ex Dio-
dori Siculi Sententia in principio suæ histo-
riæ ab Ægyptiorum superstitione in asser-
uandis mortuorum corporibus exortas, fre-
quētatas verò, ex Cardan. in lib. de rerū var.
apud Cretenses, qui Plutonē Saturni filium
inferorum Deū consecrare non dubitarunt,
quod ritus aliquos, & cærimonias funebres
excogitasset. Crassissima verò illa mendacia
sunt, attamen quia naturali ratione non pos-
sumus

sumus demonstrare in altera vita poenarum locum proprium assignari, multò minus verò Dæmones dari nisi & Dæmonissas concedamus, vt ita loquar, quemadmodū sentit Cardanus in fine libri de rer. var. & etiam in lib. de subtil. quapropter alia nobis vtendum refutatione. Sit igitur

EXERCITATIO XI.

Quæ ex mente Autoris respondeat Diagora.

FAcilè possum negare maiorem argumenti propositionē vniuersaliter veram esse, in politicæ enim Disciplinæ tabulis scriptum est, Non debere Regem in sceleratos vindicare, cum toto regno scelerum lues perbacchetur, fore namque vt non longa temporis interposita mora vel omnes ab ipso subditi desciscant, transfugæque fiant, vel regnum suum omninò continuis suppliciis exhauriat. Quare cū non iustificetur in conspectu Dei omni viuens, si pro meritis flagitia plecteret, breui quidem tēpore mundus exinaniretur. Affero verò propositionem illam de multādis reis, necessariò concludere quoad Principem terrestrem, qui à rebellibus oppugnari, affligi, lædique potest: Quoad Deum autem nullo modo, qui, vt